

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ ТА ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри бізнес-аналітики
та цифрової економіки

_____ Наталія КАСЬЯНОВА
“ _____ ” _____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

**ЗДОБУВАЧА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВР
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 051 «ЕКОНОМІКА»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА ««МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»»**

Тема: «Вплив іноземного інвестування на розвиток сільського господарства»

Виконавець: ДРАГОВОЗ Микита

Керівник: д.е.н., професор КОЧЕТКОВ Володимир

Консультанти з розділів:

Розділ 1: д.е.н., професор КОЧЕТКОВ Володимир

Розділ 2: д.е.н., професор КОЧЕТКОВ Володимир

Нормоконтролер із ЄСКД (ЄСПД):

ст. викладач Юлія ДИЯК

КИЇВ 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та бізнес-адміністрування
Кафедра бізнес-аналітики та цифрової економіки
Спеціальність 051 «Економіка»
Освітньо-професійна програма «Міжнародна економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри бізнес-аналітики
та цифрової економіки

_____ Наталія КАСЬЯНОВА
“ _____ ” _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Студента: ДРАГОВОЗА Микити

Тема роботи: «Вплив іноземного інвестування на розвиток сільського господарства» затверджена наказом ректора № 506/ст від 13.04.2023 р.

1. Термін здачі студентом закінченої роботи на кафедру: 16.06.2023 р.
2. Вихідні дані до роботи: плани, звіти, фінансова звітність, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, наукові та методичні праці вітчизняних та зарубіжних вчених, електронні інформаційні джерела.
3. Зміст дослідження: аналітичний огляд літературних джерел на тему іноземного інвестування в сільське господарство. Аналіз статистичних даних про рівень іноземного інвестування в сільське господарство України, вивчення тенденцій розвитку сільського господарства і способів привабливості іноземних інвестицій. Оцінка впливу іноземних інвестицій на розвиток сільського господарства України. Розробка рекомендацій щодо залучення іноземних інвестицій в сільське господарство України.
4. Перелік обов'язкових демонстраційних матеріалів: 12 слайдів

5. Календарний план-графік

№ пор.	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Позначки керівника про виконання завдань
1.	Отримання завдання на кваліфікаційну роботу	13.04.2023	<i>виконано</i>
2.	Огляд літератури за темою	20.04.2023	<i>виконано</i>
3.	Економічна сутність поняття «іноземного інвестування»	27.04.2023	<i>виконано</i>
4.	Класифікація факторів іноземного інвестування які впливають на стан та перспективи іноземного інвестування в сільське господарство	04.05.2023	<i>виконано</i>
5.	Суть і значення інвестиційної привабливості сільського господарства	11.05.2023	<i>виконано</i>
6.	Сучасний стан рівня розвитку іноземних інвестицій в сільському господарстві України	18.05.2023	<i>виконано</i>
7.	Тенденції розвитку сільського господарства	25.05.2023	<i>виконано</i>
8.	Шляхи залучення іноземних інвестицій в сільське господарство України	01.06.2023	<i>виконано</i>
9.	Аналіз отриманих результатів	04.06.2023	<i>виконано</i>
10.	Розробка слайдів та написання доповіді	11.06.2023	<i>виконано</i>
11.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	13.06.2023	<i>виконано</i>
12.	Корегування роботи за результатами попереднього захисту	14.06.2023	<i>виконано</i>
13.	Остаточне оформлення кваліфікаційної роботи та слайдів	14.06.2023	<i>виконано</i>
14.	Підписання відгуку та рецензії	15.06.2023	<i>виконано</i>
15.	Захист випускної роботи у ДЕК	20.06.2023	<i>виконано</i>

6. Дата видачі завдання: 13.04.2023 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Володимир КОЧЕТКОВ

Завдання прийняв до виконання _____ Микита ДРАГОВОЗ

РЕФЕРАТ

Драговоз Микита. Вплив іноземного інвестування на розвиток сільського господарства. – Кваліфікаційна робота зі спеціальності 051 «Економіка», ОПП «Економічна кібернетика». Національний авіаційний університет Міністерства освіти і науки України, м. Київ, 2023.

Кваліфікаційна робота містить 60 сторінок, 11 таблиць, 7 рисунків, список використаних джерел з 58 найменувань.

Об'єкт дослідження – стан та перспективи іноземного інвестування в Україні.

Предметом дослідження є прикладні та теоретико-методичні аспекти іноземного інвестування в сільське господарство.

Мета дослідження – розробка напрямів іноземних інвестицій в розвиток сільського господарства України.

При написанні роботи використовувалися методи дослідження: аналіз та синтез, порівняльні та статистичні методи, методи економетричного прогнозування.

Ключові слова: іноземне інвестування, сільське господарство, економічний розвиток, привабливість інвестицій, інвестиційна політика, аграрний сектор, зовнішнє фінансування, тенденції розвитку, стратегії інвестування, залучення інвестицій.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1	10
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО	10
1.1. Економічна сутність поняття «іноземного інвестування»	10
1.2. Класифікація факторів іноземного інвестування які впливають на стан та перспективи іноземного інвестування в сільське господарство.....	22
1.3. Суть і значення інвестиційної привабливості сільського господарства ...	31
Висновки до розділу 1	33
РОЗДІЛ 2	35
АНАЛІЗ ВПЛИВУ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ НА РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА.....	35
2.1. Сучасний стан рівня розвитку іноземних інвестицій в сільському господарстві України.....	35
2.2. Тенденції розвитку сільського господарства	40
2.3. Шляхи залучення іноземних інвестицій в сільське господарство України	44
Висновки до розділу 2	50
ВИСНОВКИ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55

ВСТУП

Актуальність дослідження. Інвестування означає довгострокове вкладання капіталу в різноманітні галузі економіки, включаючи інфраструктуру, соціальні програми та охорону навколишнього середовища, як на території країни, так і за її межами. У багатьох ринкових економіках значну частину інвестицій становлять фінансові. Інвестиції грають значну роль як на макрорівні, так і на мікрорівні. Інвестиції є ключовим фактором визначення майбутнього не тільки країни в цілому, але й окремих суб'єктів господарювання, і вони є рушійною силою для розвитку економіки.

Протягом останніх років спостерігається тенденція скорочення реальних інвестицій, що негативно позначилося на прискоренні науково-технічного прогресу та розвитку всього народногосподарського комплексу. Інвестиційна криза в країні виявилася глибшою, ніж загальна економічна, хоча обидві вони тісно взаємопов'язані та взаємообумовлені.

Формування інвестиційного портфеля є важливою складовою інвестиційної діяльності, яка включає в себе вкладення інвестицій та реалізацію практичних заходів з метою забезпечення отримання прибутку або досягнення іншого корисного ефекту. В загальному випадку, інвестиційний портфель будь-якої організації або країни складається не лише з портфеля інвестицій в цінні папери, а також з портфеля реальних інвестицій та портфеля інвестицій в оборотні кошти.

Інвестиційна діяльність у ринкових умовах господарювання відбувається на інвестиційному ринку, що складається з ринку об'єктів реального інвестування, ринку об'єктів фінансового інвестування та ринку об'єктів інноваційного інвестування. До ринку об'єктів реального інвестування належить ринок прямих капітальних вкладень, ринок нерухомості, ринок сільського господарства та ринок інших об'єктів (наприклад, дорогоцінні метали та вироби та ін.). Ринок об'єктів фінансового інвестування зазвичай поділяють на фондовий та грошовий. Основна частина реальних інвестицій реалізується у вигляді

інвестиційних проектів. Реалізація ефективних інвестиційних проектів може дозволити організації або країні вийти із кризового стану.

Крім того, серед напрямів банківської діяльності останніми роками широкого поширення набули проектне фінансування та інвестиційне кредитування, пов'язані з фінансуванням інвестиційних проектів та програм. Здійснення інвестиційних проектів та програм потребує тривалого часу, що призводить до необхідності врахування фактору часу. Для цього застосовується метод приведення різночасних витрат і результатів за проектом до єдиного моменту часу, який отримав назву - дисконтування. У розрахунках ефективності інвестиційних проектів основним економічним нормативом є норма дисконту.

В економічному розвитку розвинених країн важливе місце займають інноваційні інвестиції, що являють собою вкладення в нематеріальні активи та забезпечують впровадження наукових та технічних розробок у виробництво та соціальну сферу, тобто вкладення в новації, що призводять до кількісних та якісних поліпшень.

Особливу роль в українській економіці грають іноземні інвестиції у сільське господарство та земельні ресурси, особливо після відкриття ринку землі. Це дає поштовх переосмислити можливість реалізації та вдосконалення природно-економічного потенціалу сільської галузі України. Між тим реалізація потенціалу сільськогосподарської галузі дає можливість підвищити рейтинг України в політичних та економічних відносинах з іншими країнами. Залучення інвестицій у сільське господарство допоможе відновити цю сферу та сформувати середній клас у суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українські науковці та дослідники присвячують багато часу вивченню сутності інвестицій та інвестиційної діяльності, а також проблем, які ускладнюють міжнародне інвестування (А. П. Дуку, О. І. Ковтун, Т. Г. Затонацьку, Р. С. Квасницьку, В. Г. Федоренка, Л. М. Борщ та А. А. Пересаду). На їхню думку, дослідження сучасного стану міжнародної інвестиційної діяльності в Україні є важливим підтвердженням їхніх теоретичних робіт.

Проблеми залучення інвестицій у сільськогосподарську галузь вивчала велика кількість науковців, серед яких можна назвати таких, як А.С. Музиченко, Г.В. Козаченко, М.І. Кісіль, М.Ю. Кожем'якін, А.А. Пересада, Ф.В. Федоренко, В.Г. Андрійчук, О.Г. Білорус, Б.В. Губський, В.П. Савчук, Ю.О. Лупенко, М.Й. Малік, Г.В. Спаський, О.Г. Шпикуляк. Науковці акцентують увагу на тому, що саме інвестиційна складова частина є рушієм нашої економіки й сприятиме розвитку вітчизняного сільського господарства та інтеграції національної економіки у європейський простір.

Метою роботи є розробка напрямів іноземних інвестицій в розвиток сільського господарства України.

Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити такі **задачі**:

- 1) дослідити економічну сутність «іноземного інвестування»
- 2) визначити класифікацію факторів іноземного інвестування в сільське господарство
- 3) вивчити суть і значення інвестиційної привабливості сільського господарства
- 4) дослідити сучасний стан рівня розвитку іноземних інвестицій в сільському господарстві України
- 5) дослідити тенденції розвитку сільського господарства
- 6) визначити шляхи залучення іноземних інвестицій в сільське господарство України

Об'єкт дослідження - стан та перспективи іноземного інвестування в Україні.

Предмет дослідження - прикладні та теоретико-методичні аспекти іноземного інвестування в сільське господарство.

Інформаційною базою дослідження виступають: офіційні джерела Державної служби статистики України та Національного банку України, а також електронні ресурси Світового банку та Міністерства фінансів України, наукові праці зарубіжних і вітчизняних сучасних економістів, закони, методичні

положення, нормативні акти, статистичні та інтернет ресурси стосовно інвестицій й інвестиційної діяльності.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

1.1. Економічна сутність поняття «іноземного інвестування»

Інвестиції, у тому числі й іноземні, відіграють важливу роль у будь-якій економічній системі, будучи рушійною силою соціально-економічного розвитку та запорукою ефективного функціонування будь-якої економіки.

Особливе місце у світовій економіці останнім часом займають іноземні інвестиції, які в загальному вигляді являють собою капітальні кошти, вивезені з однієї країни і вкладені в різні види підприємницької діяльності за кордоном з метою отримання підприємницького прибутку або відсотка [13, с. 18].

Існуючі визначення іноземних інвестицій по-різному відображають сутнісні характеристики інвестицій, а також змістовний елемент.

Таблиця 1.1

Визначення «іноземного інвестування»

Автор	Поняття
I. Автори, що визначають іноземні інвестиції, як категорію	
О. В. Гаврилюк	Іноземні інвестиції належать до об'єктивних економічних категорій, що відображають поглиблення інтернаціоналізації господарського життя. В основі іноземного інвестування перебуває сукупність відносин між економічними суб'єктами, розташованих по обидва боки кордону, з приводу реалізації економічних інтересів, які пов'язують їх та окремі національні господарства [14].
О. В. Шевченко	Іноземні інвестиції – це система економічних відносин, що виникають в процесі залучення майнових і інтелектуальних цінностей зарубіжної держави, іноземних юридичних і фізичних осіб і спрямування їх на створення нових підприємств, реконструкцію і технічне переозброєння діючих, придбання нерухомості, акцій, облігацій та інших цінних паперів і активів [83].

Таблиця 1.1 - продовження

А. Ю. Єгоров	Іноземні інвестиції – це специфічний інститут економічної взаємодії між фірмою-виробником товарів (послуг) з однієї країни та їх споживачами (фірмами, домогосподарствами) з іншої.
М. Х. Корецький	Іноземні інвестиції, впливаючи на рівень інвестиційної активності в країні, сприяють посиленню економічного зростання і, як наслідок, підвищенню добробуту суспільства
II. Автори, що визначають іноземні інвестиції, як капітал	
Дж. Даннінг	Іноземними інвестиціями є інвестиції, які здійснюються поза межами країни базування, але всередині компанії інвестора. Контроль за ресурсами, що переводяться, залишається в інвестора. Вони складаються з набору активів та проміжних продуктів, таких, як капітал, технологія, вміння та знання у галузі управління, доступ до ринків та підприємливість [91]
Л.Я. Ванькович, С.І. Ковальчук	Під іноземними інвестиціями необхідно розуміти довгострокове вкладення капіталу, яке не суперечить чинному законодавству, в різні галузі і сфери економіки, інфраструктуру, соціальні програми, охорону середовища, як всередині країни, так і за кордоном, з метою розвитку виробництва, соціальної сфери, підприємництва, отримання доходу [8].
Н.А. Хрущ	Іноземні інвестиції – це інвестиції іноземних юридичних та фізичних осіб, іноземних держав та неурядових організацій на території конкретної країни
Дж. Шварценбергер	Іноземні інвестиції – це середньострокові і довгострокові кредити і позики, призначені для імпорту обладнання та послуг, а також будь-яке інше майно, включаючи «будь-які права та інтереси за кордоном, якими особа володіє прямо або побічно». Власність та інвестиції, стверджує він, є синонімами, тому як така ліберальна формулювання власності та інвестицій відповідає загальній практиці в міжнародному праві
В.М. Герзанич	Прямі іноземні інвестиції як вкладення капіталу з метою придбання довгострокового економічного інтересу в країні-реципієнті капіталу, яке забезпечує контроль прямого іноземного інвестора над об'єктом розміщення капіталу. Тобто, іноземні інвестиції практично повністю пов'язані з вивозом приватного підприємницького капіталу, не враховуючи при цьому відносно невеликі за обсягом закордонні інвестиційні фірми, які належать державі .

Таблиця 1.1 - продовження

О.П. Свідер	Прямі іноземні інвестиції – це один із основних стратегічних бізнес-інструментів інвестиційної діяльності іноземного інвестора, використання якого набуває різноманітних форм довгострокового вкладення капіталу.
III. Автори, що розглядають іноземні інвестиції, як цінності	
Закон України «Про режим іноземного інвестування»	Іноземні інвестиції – це цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [24].
О.Р. Кібенко	Іноземні інвестиції – це цінності, що мають ринкову вартість, вкладені іноземним інвестором на території України у передбачених законом формах на тривалий термін з метою отримання прибутку (доходу) від їх використання у господарській діяльності, здійснюваній самим іноземним інвестором або іншими суб'єктами інвестиційної діяльності, а також права іноземного інвестора, що впливають з такого вкладення [36]

Враховуючи проведені дослідження трактування категорії «іноземні інвестиції», вважаємо за доцільне обрати те, яка найбільш повно визначає це поняття: іноземні інвестиції – це економічна категорія, яка характеризує систему економічних відносин між резидентами різних країн, що виникають у процесі інвестування іноземними фізичними, юридичними особами, міжнародними організаціями, іноземними державами за межами країни заснування (відповідно до законодавства країни-імпортера) ресурсів (матеріальних, нематеріальних, що мають грошову оцінку, фінансових активів, грошей, позики та кредити), а також технології, навички та знання у сфері менеджменту, маркетингу, підприємництва для здійснення інвестиційної діяльності з метою збільшення капіталу, отримання прибутку та/або досягнення економічного, соціального, інноваційного та екологічного ефекту [16].

Загалом іноземними інвестиціями слід вважати всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності цілях отримання прибутку [3].

Суб'єктами іноземних інвестицій можуть бути іноземні юридичні особи, іноземні організації, які не є юридичними особами, іноземними фізичними особами, особами без громадянства, міжнародними організаціями, іноземними державами.

До переліку основних об'єктів іноземних інвестицій входять:

- 1) нерухоме та рухоме майно (будівлі, споруди, обладнання та інші матеріальні цінності) та відповідні майнові права, кошти та вклади;
- 2) цінні папери (акції, облігації, вклади, паї та ін.);
- 3) майнові права;
- 4) права на результати інтелектуальної власності;
- 5) права на провадження господарської діяльності, що надаються на основі закону чи договору [19, с.48-49].

Інвестиційна діяльність (сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій)	
<i>Суб'єкти</i>	<i>Об'єкти</i>
<p>Суб'єктами (інвесторами і учасниками) інвестиційної діяльності можуть бути:</p> <ul style="list-style-type: none"> – громадяни і юридичні особи України; – громадяни і юридичні особи іноземних держав; – держави. <p>Інвестори можуть виступати в ролі вкладників, кредиторів, покупців, а також виконувати функції будь-якого учасника інвестиційної діяльності.</p> <p>Недержавні пенсійні фонди, інститути спільного інвестування, страховики та фінансові установи - юридичні особи публічного права здійснюють інвестиційну діяльність відповідно до законодавства, що визначає особливості їх діяльності.</p>	<p>Об'єктами інвестиційної діяльності можуть бути:</p> <ul style="list-style-type: none"> – будь-яке майно, в тому числі основні фонди і оборотні кошти в усіх галузях економіки; – цінні папери (крім векселів); – цільові грошові вклади; – науково-технічна продукція; – інтелектуальні цінності; – інші об'єкти власності, а також майнові права. <p>Забороняється інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України, а також порушує права та інтереси громадян, юридичних осіб і держави, що охороняються законом.</p>

Рис. 1.1. Суб'єкти та об'єкти інвестиційної діяльності

Інвестиції можна класифікувати за різними критеріями: організаційними формами, об'єктами інвестиційної діяльності, характером участі в інвестуванні, видах власності на ресурси. Класифікацію іноземних інвестицій, як правило, проводять за такими ознаками (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Класифікація форм іноземних інвестицій

Ознака	Форми
За цільовим призначенням	1) прями інвестиції; 2) портфельні інвестиції.
За використанням	1) підприємницькі інвестиції; 2) позичкові інвестиції.
Стосовно окремих країн	1) іноземні інвестиції; 2) зарубіжні інвестиції.

Найбільш поширеною є класифікація іноземних інвестицій з погляду від цілей використання, згідно з якою розрізняють прямі та портфельні інвестиції [4].

Прямі іноземні інвестиції - це вкладення іноземних інвесторів, що дають їм право контролю та активної участі в управлінні підприємством на території іншої держави [20, с. 33].

Відповідно до класифікації ЮНКТАД до прямих іноземних інвестицій відносять закордонні вкладення, що передбачають довгострокові відносини між партнерами з стійким залученням до них економічних агентів однієї країни з їх контролем за господарською організацією, розташованою у приймаючій країні [8].

Портфельні інвестиції – вкладення іноземних інвесторів, здійснювані з метою отримання права контролю над об'єктом вкладення, а певного прибутку [20, с. 34].

Відповідно до положень ЮНКТАД портфельні інвестиції, на відміну прямих, є вкладення національних економічних суб'єктів. Загалом іноземні

інвестиції, як і будь-яке інше явище, можуть на економіку країни-реципієнта і позитивний, і негативний вплив.

Порівняльний аналіз прямих і портфельних іноземних інвестицій представлений в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Порівняльний аналіз прямих і портфельних іноземних інвестицій

Ознака	Прямі іноземні інвестиції	Портфельні іноземні інвестиції
Намір інвестора	Здійснення за кордоном підприємницької діяльності для отримання прибутку (доходу)	Переливання фінансових активів у міжнародному масштабі; використання різниці процентних ставок чи відмінностей в оподаткуванні
Мета інвестування	Одержання підприємницького прибутку (доходу) і контролю над фірмою	Одержання прибутку на капітал, який би перевищував банківський відсоток
Об'єкт інвестування	Активи підприємства	Придбання лише цінних паперів
Контроль над об'єктом інвестування	Передбачають отримання контролю над підприємством	Контроль відсутній
Тривалість здійснення	Мають довгостроковий характер	Часто є короткостроковими й спекулятивними
Рентабельність	Вища рентабельність, ніж у портфельних інвестицій, призводять до більш помітного відтоку прибутків до країни базування	Невисока рентабельність
Ліквідність	Є менш ліквідними, виходячи з їхньої матеріально-речової структури	Є більш ліквідними в зв'язку з високою ліквідністю цінних паперів
Рівень поінформованості інвестора	Високий рівень поінформованості	Низький рівень поінформованості

Таблиця 1.3 - продовження

Фактори виробництва, що перетинають кордон	Трансфер не лише грошових, а й матеріальних активів, методів управління та ведення бізнесу, технологій тощо	Фінансові вкладення у боргові зобов'язання або акції
Черговість надходження	У країнах з перехідною економікою (нові ринки) виступають як підготовча база для портфельних інвестицій	Скеровуються в ті, які вже прийняли значні обсяги ПІІ
Ступінь впливу на економіку країни-реципієнта	Безпосередній і довготривалий вплив на економіку країни-реципієнта, оскільки передбачають участь у діяльності господарських об'єктів, повне або часткове їх придбання	Вплив є значно меншим, іноді справляють негативний дестабілізуючий вплив на економіку країни-реципієнта внаслідок свого спекулятивного характеру

Характеристика наслідків іноземних інвестицій представлена в табл.1.4.

Таблиця 1.4

Характеристика наслідків іноземних інвестицій

Позитивні наслідки	Негативні наслідки
<p>1) збільшення обсягу реальних капіталовкладень, прискорення темпів економічного розвитку та покращення платіжного балансу країни;</p> <p>2) надходження передової іноземної технології, організаційного та управлінського досвіду, результатів інновацій, що втілюються у новій техніці, патентах, ліцензіях, ноу-хау тощо;</p>	<p>1) репатріації капіталу та переведення прибутку у різних формах (дивіденди, відсотки, роялті та ін.), що погіршує стан платіжного балансу сторони, що приймає;</p> <p>2) збільшення імпорту обладнання, матеріалів та комплектуючих, що потребує додаткових валютних витрат;</p> <p>3) придушенні місцевих виробників та обмеження конкуренції;</p>

Таблиця 1.4 - продовження

<p>3) підвищення рівня зайнятості та кваліфікації місцевої робочої сили, а також продуктивність її праці;</p> <p>4) розширення експорту та надходження іноземної валюти;</p> <p>5) збільшення податкових надходжень;</p>	<p>4) посилення залежності національної економіки від іноземних держав, що загрожує економічної та політичної безпеки країни-реципієнта;</p> <p>5) ігнорування іноземними інвесторами місцевих умов та особливостей;</p>
<p>Позитивні наслідки</p>	<p>Негативні наслідки</p>
<p>1) підвищення рівня життя та купівельної спроможності населення;</p> <p>2) використання вищих стандартів якості довкілля, розширення доступу до більш чистої технології, зниження загального рівня забруднення довкілля;</p> <p>3) розвиток інфраструктури та сфери послуг;</p> <p>4) підвищення довіри до країни, що дозволить залучити нових іноземних інвесторів;</p> <p>5) посилення конкуренції в національній економіці та зниження рівня її монополізації;</p> <p>6) оздоровлення соціально-культурної обстановки країни, поширення міжнародних стандартів у виробництві, а й у споживанні.</p>	<p>1) можливу деформацію структури економіки країни-реципієнта;</p> <p>2) занепад традиційних галузей національної економіки;</p> <p>3) посилення соціальної напруженості та диференціації (зокрема, за рахунок вищої оплати праці на іноземних підприємствах);</p> <p>4) ослаблення стимулів для реалізації національних інноваційних проектів внаслідок ввезення іноземних технологій, що зрештою може призвести до посилення технологічної залежності;</p> <p>5) погіршення стану навколишнього середовища в внаслідок переведення в країну «брудних» виробництв та хижацької експлуатації місцевих ресурсів;</p> <p>6) негативний вплив на соціальнокультурні умови, пов'язані з ігноруванням національних традицій та особливостей, з насадженням чужих приймаючої країні стандартів та цінностей, і навіть форм організації виробництва та життя</p>

Тим не менш, багато держав в даний час прагнуть обмежувати або принаймні контролювати іноземні інвестиції в ключових для національних економік галузі.

Основними способами здійснення прямих інвестицій є:

- 1) створення за кордоном власної філії або підприємства, що перебуває у повній (100%-й) власності інвестора (так зване інвестування «з нуля»);
- 2) придбання чи поглинання зарубіжних підприємств;
- 3) «фінансування діяльності закордонних філій, у тому числі за рахунок внутрішньо-корпораційних позик та кредитів, що надаються материнською компанією своїй закордонній філії;
- 4) «набуття прав користування землею (включаючи оренду), природними ресурсами та інших майнових прав;
- 5) надання прав на використання певних технологій, ноу-хау тощо;
- 6) придбання акцій чи паїв у статутному капіталі іноземної компанії, які забезпечують інвестору право контролю над діяльністю підприємства (такі участі іноді називають мажоритарними);
- 7) реінвестування прибутку, отриманого інвестором, у країні розміщення філії або спільного підприємства [25, с. 174].

Докладніше проаналізуємо особливості типових способів здійснення прямих зарубіжних інвестицій.

Створення власного підприємства надає інвестору повний контроль над підприємством на іноземному ринку, та відповідно повну свободу дії. Однак при цьому інвестор має мобілізувати значні фінансові ресурси і, крім того, зіткнутися з високими ризиками.

Поглинання чи придбання вже існуючого підприємства дає можливість швидко розпочати ділову активність у країні. Водночас це найбільш дорогий спосіб здійснення прямих зарубіжних інвестицій з існуючих.

Особливості надання прав на використання певних технологій та ноу-хау як способу здійснення прямих іноземних інвестицій пов'язані з низькими витратами на трудові ресурси, низькими капітальними вкладеннями, проте обумовлені значними ризиками (ризик присвоєння технології, ризик недостатнього контролю за продуктом).

Створення спільного підприємства передбачає започаткування підприємства спільно з національним партнером шляхом об'єднання капіталів.

Як спосіб здійснення прямих зарубіжних інвестицій створення спільних підприємств дає можливість інвестору використати переваги національного партнера (дистриб'юторська мережа, знання про місцеве ринку, необхідні контакти, управлінські та трудові ресурси [13, с. 196]) та знизити ризики.

Реінвестиції - капіталовкладення в об'єкти підприємницької діяльності, що фінансуються за рахунок доходів або прибутку іноземного інвестора, отримані біля приймаючої країни [9, з. 11].

Також іноземні інвестиції класифікують за такими ознаками (табл. 1.5). Зокрема, за формою іноземні інвестиції поділяються на державні, приватні, міжнародні організації, недержавні організації, змішані.

Таблиця 1.5

Класифікація іноземних інвестицій

Тип	Кваліфікаційні ознаки
За типом інвестованих активів:	іноземна валюта; національна валюта України; цінні папери (акції, облігації тощо); грошові вимоги та права на них; майно (рухоме і нерухоме); права інтелектуальної власності; права на здійснення господарської діяльності; інші активи (не заборонені законодавством).
За формою власності:	державні; приватні; міжнародних організацій; недержавних організацій; змішані.
За ступенем повернення:	– інвестиції, що повертаються; – ризикові; – інвестиції, що не повертаються.
За метою інвестування:	досягнення фінансової мети; досягнення підприємницької мети; досягнення іншої мети
За ступенем повернення:	інвестиції, що повертаються; ризикові інвестиції, що не повертаються
За формою оформлення:	явні інвестиції; приховані інвестиції; «чорні інвестиції»
За формою інвестування:	придбання частки існуючих українських підприємств; створення спільних підприємств з українськими суб'єктами господарської

Таблиця 1.5 - продовження

	діяльності; придбання рухомого або нерухомого майна в Україні; придбання в Україні цінних паперів та нематеріальних активів, що дають можливість контролю; придбання прав на користування землею та природними ресурсами в Україні; угоди про спільну господарську діяльність та розподіл продукції; інші не заборонені законодавством форми.
За режимом оподаткування:	загальний режим оподаткування; пільговий режим оподаткування; податкові канікули; інвестиційні знижки; податковий кредит; прискорена амортизація; інвестиційні субсидії; інші
За величиною:	малі (до 10 тис. дол.); середні (до 100 тис. дол.); великі (більше 100 тис. дол.).
За ступенем контролю:	прямі; портфельні
За джерелом вкладення:	первинні; реінвестиції.
За геополітичною спрямованістю:	розвинені країни; країни, що розвиваються; інтернаціональні
За формами державних гарантій:	гарантії від зміни законодавства; гарантії, щодо незаконних дій державних органів та їхніх службових осіб; гарантії у разі припинення інвестиційної діяльності; гарантії переказу прибутків, одержаних внаслідок здійснення іноземних інвестицій; інші гарантії.
За сферою вкладення:	АПК; легка промисловість; лісопромисловий комплекс; машинобудування; медична промисловість; паливноенергетичний комплекс; транспортна інфраструктура; інші сфери

- Відповідно до Закону України «Про режим іноземного інвестування» (ст. 2) [16] іноземні інвестиції можуть здійснюватися у формі:
- 1) іноземні валюти, визнані Національним банком України конвертованими;
  - 2) валюти України – при реінвестуванні в основний об'єкт інвестування або в будь-які інші об'єкти інвестування відповідно до законодавства України на умовах сплати податку на прибуток (прибуток);
  - 3) будь-яке рухоме та нерухоме майно та пов'язані з ним майнові права;

- 4) акції, облігації, інші цінні папери, а також корпоративні права (майнові права на частки (паї) у статутному фонді юридичної особи, створеної відповідно до законодавства України або законів інших держав), виражені в конвертованій валюті;
- 5) грошова вимога та право вимоги виконання договірних зобов'язань, які гарантовані першокласними банками та мають вартість у конвертованій валюті, підтверджену відповідно до законодавства (порядку ми) країни інвестора або міжнародних торгових звичаїв;
- 6) будь-які права інтелектуальної власності, вартість яких у конвертованій валюті підтверджена відповідно до законів (процедур) країни інвестора або звичаїв міжнародної торгівлі, а також щодо авторських прав, прав на винаходи, оригінальні моделі, підтверджені експертом оцінка в Україні, а також легалізованих на території України промислових зразків, знаків для товарів і послуг, ноу-хау тощо;
- 7) право на провадження господарської діяльності, а також право користування надрами та користування природними ресурсами, надане відповідно до законодавства чи договорів, вартістю конвертованої валюти підтверджується відповідно до законів (порядків) країни інвестора або звичаїв міжнародної торгівлі;
- 8) інші цінності відповідно до законодавства України [24].

Таким чином, найбільш обґрунтовано відображає економічну природу поняття іноземних інвестицій таке визначення: іноземні інвестиції є капітальними коштами, вивезеними з однієї країни та вкладені у різні види підприємницької діяльності за кордоном з метою одержання підприємницького прибутку або відсотка [5, с. 82]. Запропоноване визначення на відміну від інших включає крім матеріальних (фінансових, сировинних, матеріально-технічних, трудових, інформаційних ресурсів), ще й нематеріальні активи (права, ліцензії, технології, навички, умови виробництва та ін.), а також враховує те, що наміри інвесторів можуть бути спрямовані на досягнення, як економічних, соціальних, екологічних, і інших цілей.

1.2. Класифікація факторів іноземного інвестування які впливають на стан та перспективи іноземного інвестування в сільське господарство

Інвестування в основний капітал є одним із факторів розвитку всіх галузей матеріального виробництва, включаючи агропромисловий комплекс. Без інвестицій неможливо здійснити практичну реалізацію завдань щодо структурної перебудови АПК, домогтися вирішення продовольчої проблеми в країні та підвищення конкурентоспроможності підприємств агропромислового виробництва [2].

Наявність сприятливого інвестиційного клімату в країні є основою для розвитку економіки, але його створення залежить від ряду факторів, які мають значний вплив на його формування.

У наукових колах можна зустріти багато факторів, які мають суттєвий чи незначний вплив на формування інвестиційного клімату. Якщо в країні сприятливий інвестиційний клімат, інвестор має мінімальний ризик втрати доходів і капіталу.

Увагу акцентують на ряді факторів, які характеризують інвестиційний клімат держави. До них відносяться організаційно-правовий фактор; політичний фактор; економічний фактор; характеристика потенціалу країни; фінансовий фактор; соціокультурний фактор; міжнародні зв'язки; розвиток ринкової економіки; загальні умови ведення бізнесу. Ці фактори детально описано та обговорено в таблиці 1.6. [2]

Таблиця 1.6

Фактори формування інвестиційного клімату

Фактори	Ознаки
Організаційно-правовий	рівень управління інвестиційною діяльністю на рівні органів виконавчої влади; дієва законодавча база.
Політичний	стабільна політична ситуація в країні; рівень довіри суспільства до влади.
Економічний	стан економіки країни; динаміка росту ВВП; розмір внутрішнього та зовнішнього боргів; рівень тіньової економіки.

Таблиця 1.6 - продовження

Характеристика потенціалу країни	наявність трудових, земельних, енергетичних, науково-технічних ресурсів.
Фінансовий	доходність бюджету; розмір відсоткової ставки за кредитами; сума вкладів на душу населення.
Соціально-культурний	рівень забезпеченості населення; житлові умови; рівень охорони здоров'я і медичного обслуговування; рівень злочинності; соціальний захист населення; дотримання прав людини.
Міжнародні відносини	міжнародний рейтинг країни; співпраця з міжнародними організаціями; дотримання норм і правил конвенції та договорів.
Розвиток ринкової економіки	наявність вільної конкуренції; рівень інфляції; наявність ринку збуту; рівень розвитку вільної конкуренції серед підприємств
Загальні умови господарювання	екологічна безпека; розвиток галузей матеріального виробництва; ступінь зносу основних виробничих засобів.
Стан інвестиційного ринку	функціонування фондових бірж; наявність інфраструктури тендерів.
Стан іноземного інвестора	режим іноземного інвестування; умови реєстрації іноземних інвестицій і спільних підприємств; наявність вільних економічних зон.
Стан фінансово-кредитної системи	інвестиційна діяльність банків; рівень цієї діяльності; рівень розвитку системи небанківських фінансово-кредитних установ.
Рівень розвитку інвестиційної сфери	рівень розвитку будівельного комплексу; система матеріально-технічного забезпечення інвестицій; умови комплектування обладнання.
Інвестиційна активність населення	виконання державної програми приватизації; зміна структури форм власності; мотивація дій індивідуальних інвесторів.

Розглянемо докладніше кілька факторів, які, на наш погляд, є найважливішими в загальній картині інвестиційного клімату країни.

Перш за все, до таких факторів відноситься фінансова стабільність країни. Наявність стабільної фінансової системи дає змогу запобігти виникненню кризових потрясінь у державі. Стабільна фінансова система у разі фінансових

потрясінь зможе мінімізувати збитки від кризових явищ і забезпечити сприятливі умови для розвитку сектора економіки, в який було здійснено інвестиції.

Ще одним важливим чинником є розвиток ринкової економіки. Наявність вільної конкуренції між підприємствами дає змогу будь-якому суб'єкту господарських відносин вільно виходити на ринок із власною продукцією, без конкретно визначених ринкових цін чи обсягів реалізації виробленої продукції, де окремі суб'єкти господарських відносин не можуть бути монополістами та диктувати свої правила ринку та напрям розвитку стосунків.

Наявність ринку збуту також може залучити інвесторів, адже від цього безпосередньо залежить обсяг реалізації виробленої продукції чи послуг, ціна на товари та послуги, доходи від ведення господарської діяльності.

Сучасний стан сільськогосподарських підприємств вимагає залучення інвестицій як з боку держави, так і з інших джерел (вітчизняних та іноземних інвесторів), оскільки використання власного інвестиційного фонду дозволить лише зберегти вже сформовану ситуацію, особливо в малих та середніх сільськогосподарських підприємствах. Сільськогосподарські підприємства України мають усі можливості для залучення іноземних інвестицій у свою діяльність та розвиток технічного оснащення, враховуючи багатство українських земель на чорнозем [2, с.4] та сучасні тенденції споживання органічної продукції. Залучення зовнішніх інвестицій при правильному управлінні позитивно впливає на покращення ресурсного потенціалу, особливо матеріально-технічної, виробничої та кадрової складових.

Враховуючи заходи з децентралізації, які проводяться протягом останніх років, зрушення у бік збільшення інвестиційних надходжень у діяльність сільськогосподарських підприємств та фермерських господарств створить сприятливі умови для наповнення бюджету, а якщо інвестиції іноземного походження – додатково дозволяють рекламувати площу.

Інвестиції слід розглядати як частину активу, яка необхідна підприємству для накопичення багатства шляхом інвестування коштів, амортизації капіталу та отримання інших вигод інвестором, подібних доходам від торгових відносин [6].

Підприємства сільського господарства на власний розсуд, враховуючи потенційні можливості та умови, обирають, яку форму інвестування використовуватимуть у своїй діяльності.

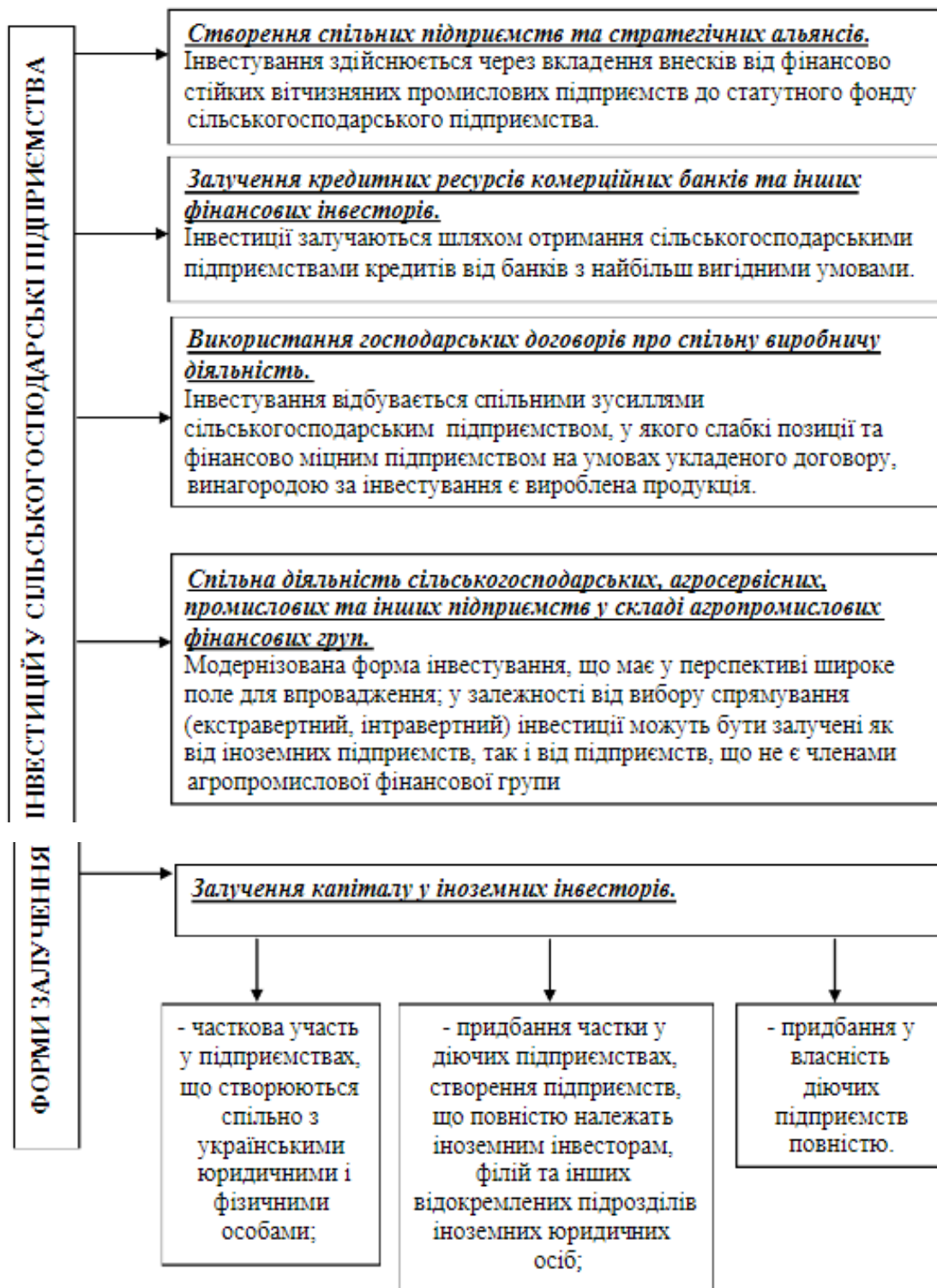

Рис. 1.2. Можливі форми залучення інвестицій у сільське господарство

На практиці використовуються такі форми залучення інвестицій:

- 1) створення спільних підприємств і стратегічних альянсів;
- 2) залучення кредитних ресурсів комерційних банків та інших фінансових інвесторів;
- 3) використання господарських договорів про спільну виробничу діяльність, за якими обмежений сільськогосподарський товаровиробник і фінансово міцне підприємство спільно фінансують виробничі витрати;
- 4) спільна діяльність сільськогосподарських, агросервісних, промислових та інших підприємств у складі агропромислових фінансових груп [7];
- 5) залучення капіталу іноземних інвесторів (рис. 1.2).

При залученні інвестицій, шляхом отримання кредитів у банківських установах, важливим є критерій високого рівня конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства; крім того, банки звертають увагу на фінансову стабільність останніх років, за винятком новоствореного підприємства, наявність і стан сільськогосподарської техніки, термін служби якої не перевищує п'яти років.

Потенційно інвестиційно привабливим буде сільгоспідприємство, у якого є укладені договори з постійними контрагентами та на великі партії продукції.

Аналізуючи форми підтримки сільськогосподарських підприємств, Г. О. Прунцева приходить до висновку, що державне фінансування, дотації та велика кількість пільг призводять до зменшення виробництва сільськогосподарської продукції, зниження конкурентоспроможності, відсутності нових технологій, неефективного землекористування та управління витратами, а також небажання робити свою продукцію більш якісною [1, с.96].

Залучення прямих іноземних інвестицій, у свою чергу, враховуючи результати досліджень Г. О. Прунцєвої [1, с.97], навпаки, сприяє збільшенню виробництва сільськогосподарської продукції, використанню оптимальних механізмів управління витратами, впровадженню модернізованих технологій і дозволяє представити свою продукцію на міжнародному ринку, дає можливість експортувати продукцію вітчизняного виробництва.

Фінансова підтримка іноземних інвесторів позитивно впливає на працездатне населення села в цілому.

Як відомо, молодь та працездатне населення покидає сільську місцевість у пошуках роботи з гідною оплатою праці, а оскільки інвестиції збільшують прибутки сільськогосподарських підприємств та розвивають виробничі потужності, то в результаті створюються нові робочі місця з оплатою праці, яка відповідає сучасним вимогам.

Важливо відзначити роль інвестиційної діяльності у використанні трудової складової ресурсного потенціалу. Одним із позитивних наслідків є підвищення заробітної плати, що суттєво впливає на мотивацію HR-персоналу та спонукає їх якісно виконувати свої обов'язки. Аграрні підприємства, отримуючи додаткові кошти на розвиток своєї діяльності, мають можливість наймати висококваліфікованих працівників з гідним рівнем знань, здатністю працювати в інноваційному напрямку, що значно підвищує ефективність використання трудових ресурсів.

Світова практика показує, що для того, щоб працівник був затребуваним, він повинен постійно підвищувати кваліфікацію та отримувати нові знання, залучаючи додаткові кошти, дає можливість керівництву забезпечувати своїм працівникам систематичне галузеве навчання: проведення професійно-орієнтованих семінарів, курсів, вебінари, можливість відвідувати вітчизняні та міжнародні конференції, виставкові центри з сучасною сільськогосподарською технікою тощо.

Інвестиції, перш за все, мають значний вплив на використання основного ресурсу – землі, яка є цінністю та багатством кожної країни. Капітальні інвестиції аграріїв у земельні ресурси фактично є інвестиціями в розвиток їх виробничої діяльності.

За допомогою інвестування в земельні ділянки можна покращити якість ґрунту шляхом застосування сучасних добрив, що в подальшому підвищить рівень урожайності, або освоїти нові ділянки, більш придатні для вирощування продукції.

Зауважимо, що в ході останніх подій, пов'язаних із реформуванням земельного законодавства, на нашу думку, вплив іноземних інвесторів на земельні ресурси є неоднозначним. Адже найближчим часом, враховуючи пропозиції, внесені у вигляді законопроектів [8], очікується, що іноземці зможуть вільно купувати землі сільськогосподарського призначення, а це, в свою чергу, матиме негативні наслідки як для розвитку вітчизняної економіки та безпеки та цілісності України в цілому.

Проте не можна відкидати позитивний вплив іноземних капіталовкладень на використання земельних ресурсів, здебільшого автори виділяють такі:

- 1) створення стратегічних альянсів між українськими та іноземними підприємствами;
- 2) підвищення рівня зайнятості на селі;
- 3) збільшення обсягів капітальних вкладень у сільськогосподарське виробництво;
- 4) впровадження сучасних технологій;
- 5) стимулювання розвитку експортного потенціалу сільськогосподарської продукції;
- 6) використання зарубіжного організаційно-управлінського досвіду;
- 7) прискорення темпів структурної перебудови сільського господарства;
- 8) підвищення ступеня адаптації сільськогосподарських підприємств до умов конкурентного середовища [2, с.9].

Ефективність та безпека власної сільськогосподарської діяльності залежатиме від правильності та доцільності дій самих аграріїв, їх уміння проаналізувати та самостійно визначити всі плюси та мінуси даного виду інвестування, вивчивши всі запропоновані умови.

Сучасні реалії ведення діяльності в сільському господарстві вимагають від аграріїв використання модернізованої техніки та постійного оновлення парку сільськогосподарських машин і механізмів.

Сьогодні українські сільськогосподарські підприємства, здебільшого, не можуть забезпечити свою діяльність достатньою кількістю сучасної техніки,

порівняно з іноземними фермерами (США, Канада, Франція, Нідерланди, Німеччина та ін.). У свою чергу, така ситуація створює потребу в залученні додаткових коштів для придбання необхідної сільськогосподарської техніки. Застосування механізмів нового покоління на модернізованих тваринницьких фермах дозволить підвищити якість годівлі тварин, покращити умови утримання дорослих тварин і молодняку, а також удосконалити механізм доїння, а також у процесі посадки та збирання овочів і фруктів допоможе підвищити їх урожайність з 1 га землі.

Готра В.В. зазначає, що перспективним напрямком інвестиційної діяльності на підприємствах АПК є впровадження прогресивних енергозберігаючих технологій вирощування сільськогосподарських культур, спрямованих на економію ресурсів і зберігання та підвищення родючості ґрунтів за достатнього рівня врожайності [3, с.118].

В даний час більшість іноземних фірм підтверджує не лише збереження інтересу до вкладень капіталу в сільське господарство України, але й наміри до розширення виробництва. Однак для забезпечення сприятливого інвестиційного клімату, потрібний чинник стабільності.

Однією з умов стимулювання припливу іноземного капіталу та захисту іноземних інвестицій є вдосконалення законодавчої бази та правових норм, а також можливість забезпечити їх обов'язкове дотримання.

Закони, що регламентують інвестиційну діяльність, що страждають на серйозні недоліки: запозичення норм, застосовуваних у державах з іншим рівнем інституційного та культурного розвитку; наявність взаємовиключних норм, у тому числі рамках одного закону. Необхідний механізм, який гарантує тлумачення законів відповідно до пріоритетів інвестиційної діяльності, а також економічними законодавствами, що ставить перед собою країна чи окремий регіон [1].

Інвестиційна політика держави має передбачати систему заходів щодо залучення інвестицій у сільське господарство та створення умов їхнього ефективного використання. Це може бути досягнуто шляхом удосконалення

правової системи, податкових та кредитних пільг із залучення інвестицій та розвитку інновацій, а також за рахунок активної амортизаційної політики та створення умов для залучення іноземних вкладень [2].

На наш погляд, розвиток інвестиційної діяльності у сільському господарстві неможливе без втручання держави в інвестиційний процес. Ми пропонуємо вдосконалювати інвестиційну політику шляхом регулювання такими інструментами управління, як економічні, правові та адміністративні.

Активізація інвестиційної діяльності в агропромисловому комплекс може здійснюватися як шляхом мобілізації внутрішніх ресурсів сільського господарства, і залученням іноземного капіталу. І у тому та в іншому випадку необхідний сприятливий інвестиційний клімат, при якому внутрішні ресурси сільського господарства будуть мобілізовані та ефективно вкладені в агропромислове виробництво, а іноземні інвестиції допущені у ті види діяльності та в тій кількості, які відповідають інтересам сільського господарства та країни загалом [2].

Ми схиляємось до такої думки, що до теперішнього часу державою далеко не повною мірою реалізуються дієві економічні механізми інвестування більшості господарюючих суб'єктів АПК, які могли б успішно вести розширене відтворення. Також на наш погляд нині не повною мірою функціонують економічні важелі державного впливу, спрямовані на використання з метою інвестування коштів таких комерційних структур, як банки та інвестиційні фонди.

Таким чином ми робимо висновок, що для здійснення нормального відтворювального процесу необхідно, перш за все, підвищити роль власних джерел організацій сільського господарства (прибутки та амортизації) у відновленні основних засобів та їх нарощуванні, що можливе лише за фінансового оздоровлення економіки сільського господарства.

1.3. Суть і значення інвестиційної привабливості сільського господарства

Сьогодні однією з найперспективніших галузей економіки деяких країн є сільське господарство. Тому першочерговим завданням має стати створення сприятливого інвестиційного клімату для агросектору. Його створення гарантує зростання інвестицій в аграрну галузь, що в свою чергу забезпечить реалізацію прогресивних змін у галузі. Впровадження нових технологій дозволяє підвищити конкурентоспроможність продукції на світовому ринку, підвищити якість і кількість продукції, що виробляється в країні.

Розвиток аграрного сектору країни може забезпечити розвиток економіки в цілому. Для його розвитку необхідно зробити декілька першочергових кроків, які допоможуть країні вийти на світовий ринок як глобального партнера з експорту сільськогосподарської продукції:

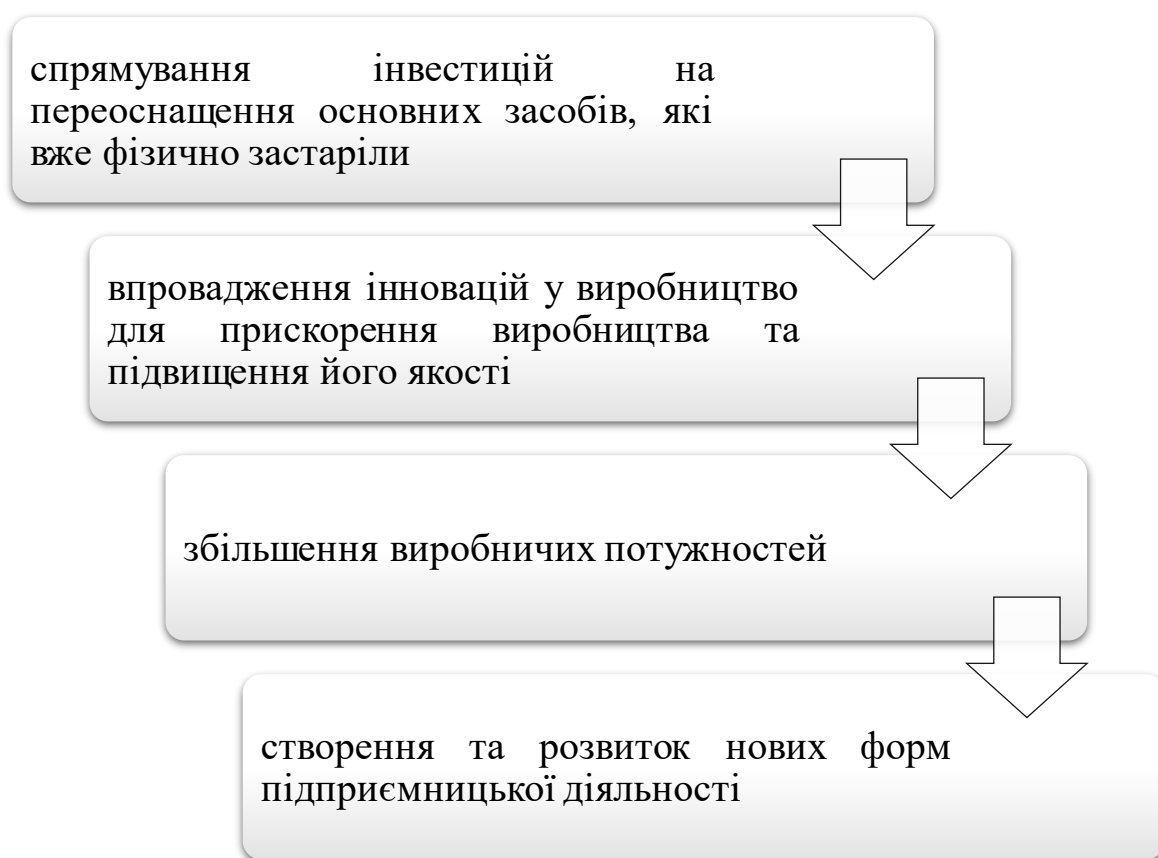

Рис. 1.3. Кроки розвитку аграрного сектору країни

Основою підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства є надання допомоги в оцінці та розробці політики щодо мобілізації інвестицій у сільське господарство для сталого економічного зростання та розвитку.

Залучення інвестицій у сільське господарство спирається на широкий спектр факторів, які виходять за межі аграрної політики, зокрема макроекономічної політики.

Послідовна політика є найважливішою складовою сприятливого інвестиційного клімату для всіх інвесторів (вітчизняних чи іноземних, малих чи великих).

Розглянемо чинники, що впливають на інвестиційну привабливість сільського господарства країни та висвітлимо питання, які необхідно враховувати при створенні привабливих умов для інвесторів та збільшенні вигоди від розвитку інвестування в сільське господарство.

На рис. 1.4 наведено фактори впливу на інвестування сільського сектору:

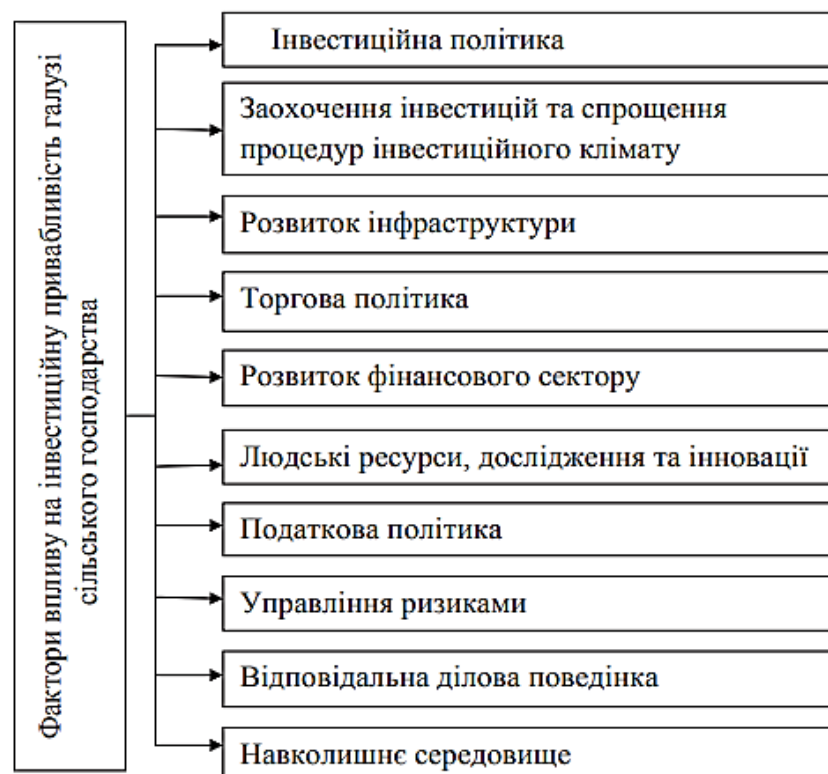

Рис. 1.4. Фактори впливу на інвестування галузі сільського господарства

Якість інвестиційної політики безпосередньо впливає на рішення інвесторів. Прозорість, послідовна політика та відсутність дискримінації можуть підвищити довіру інвесторів. Надійний доступ до природних ресурсів, добре функціонуючий ринок та ефективні механізми забезпечення виконання контрактів і компенсації за експропріацію також є важливими для подальших інвестицій у сільське господарство.

Тому на обсяг інвестицій у сільське господарство впливає багато різних факторів ризику. Визначення цих факторів та рівня їх впливу на залучення інвестицій потребує регулярних досліджень.

Висновки до розділу 1

Іноземні інвестиції є капітальними коштами, вивезеними з однієї країни та вкладені у різні види підприємницької діяльності за кордоном з метою одержання підприємницького прибутку або відсотка. Запропоноване визначення на відміну від інших включає крім матеріальних (фінансових, сировинних, матеріально-технічних, трудових, інформаційних ресурсів), ще й нематеріальні активи (права, ліцензії, технології, навички, умови виробництва та ін.), а також враховує те, що наміри інвесторів можуть бути спрямовані на досягнення, як економічних, соціальних, екологічних, і інших цілей.

Суб'єктами іноземних інвестицій можуть бути іноземні юридичні особи, іноземні організації, які не є юридичними особами, іноземними фізичними особами, особами без громадянства, міжнародними організаціями, іноземними державами.

Інвестиції можна класифікувати за різними критеріями: організаційними формами, об'єктами інвестиційної діяльності, характером участі в інвестуванні, видах власності на ресурси. Зокрема, за формою іноземні інвестиції поділяються на державні, приватні, міжнародні організації, недержавні організації, змішані.

Великий вплив на діяльність сільськогосподарських підприємств та їх ресурсний потенціал має залучення різних форм інвестування. Від правильності

роботи апарату управління залежить ефективність використання отриманих інвестицій. Позитивний кінцевий результат у сільському господарстві в сучасних економічних умовах значною мірою залежить від забезпеченості сучасними машинами та механізмами, які б скоротили час на обробіток землі, посів, збирання врожаю, догляд за тваринами, тому необхідно інвестувати, перш за все, перш за все в технічному оснащенні, яке суттєво наблизить можливості вітчизняних сільгоспвиробників до іноземних.

Розвиток аграрного сектору країни може забезпечити розвиток економіки в цілому. Для його розвитку необхідно зробити декілька першочергових кроків, які допоможуть країні вийти на світовий ринок як глобального партнера з експорту сільськогосподарської продукції: - спрямування інвестицій на переоснащення основних засобів, які вже фізично застаріли; - впровадження інновацій у виробництво для прискорення виробництва та підвищення його якості; - збільшення виробничих потужностей; - створення та розвиток нових форм підприємницької діяльності.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ НА РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

2.1. Сучасний стан рівня розвитку іноземних інвестицій в сільському господарстві України

На сьогоднішній день тема інвестицій є досить актуальною. Динамічний розвиток економіки не відбувається без активізації діяльності у галузях економіки. Інвестиції сприяють оновленню виробничого потенціалу і цим призводять до зростання економіки. Про стан справ економіки країни можна цілком упевнено судити характером процесів, які у інвестиційній сфері.

Інвестиційна діяльність – основа всього процесу розширеного відтворення. Важливість сільського господарства економіки України підкреслює чисельність населення, зайнятого у цьому секторі.

Агробізнес являється локомотивом української економіки. Історично Україну називають житницею Європи, так як тут зосереджено близько 25% світових чорноземних ґрунтів, які мають високий рівень родючості. Україна це найбільший у світі експортер соняшникової олії та один із найбільших експортерів зерна.

Зернові та кормові культури, включаючи пшеницю, кукурудзу, ячмінь, соняшник, цукровий буряк, тютюн, бобові, фрукти та овочі є основними сільськогосподарськими культурами, що роблять Україну одним із світових лідерів [34].

Слід відмітити, що ключовою галуззю для інвестицій продовжує залишатися сільське господарство завдяки своєму величезному потенціалу. Інвестиції в сільське господарство вважаються одними із найбезпечніших та найнадійніших. В умовах кризи та спаду економіки, їжа – це останнє від чого відмовляться люди, а коли економіка зростає – вгору йде і споживання, що

забезпечує підвищення прибутків. Також аграрний сектор – один з небагатьох, що здатен виграти від високої інфляції, до якої готується світова економіка [49].

Отже сільське господарство України є привабливою інвестиційною можливістю. Український уряд заохочує іноземних інвесторів вкладати кошти у сільськогосподарський бізнес в Україні.

За нашими розрахунками, протягом 2020-2021 р. цей сектор забезпечував 16 % національного ВВП та робочими місцями 19 % працездатного населення.

Обсяг інвестицій в агропромисловий комплекс за 2021 рік склав більше 60 млн. грн. (табл.2.1). Половина зазначених коштів була спрямована на проекти в галузі тваринництва, в т.ч. на будівництво ферм. Також значна частина інвестицій припала на проекти в сфері свинарства. В галузі рослинництва основна частина інвестицій була спрямована на будівництво елеваторів і потужностей для зберігання сільгоспкультур [1].

Таблиця 2.1

Динаміка іноземних інвестицій в сільське господарство України за 2018–2022 рр. [1]

Показник	Роки				
	2018	2019	2020	2021	2022
Капітальні інвестиції в економіку, млрд грн	578,7	624,0	419,8	474,4	390,9
Капітальні інвестиції в сільське господарство, млн. грн	66,1	59,12	50,7	62,8	48,1
Питома вага інвестицій у сільське господарство, %	11,4	9,5	10,0	13,2	12,3

Таким чином, питома вага іноземних інвестицій у сільське господарство України за аналізований період складає більше 9%.

Слід відмітити, що найбільшими країнами-інвесторами у сільське господарство України є Кіпр, Данія, Польща Нідерланди, Німеччина, Франція та

Велика Британія [12] (табл. 2.2). Відтак аграрний сектор є надважливим рушієм Української економіки.

Таблиця 2.2

Структура прямих іноземних інвестицій в економіку України (за країнами світу) [12]

Країна	Роки				
	2018	2019	2020	2021	2022
Данія	3,9	3,6	3,4	3,2	3,1
Велика Британія	3,9	5,6	5,9	6,0	6,1
Італія	0,8	0,7	0,7	0,8	0,8
Кіпр	30,7	30,8	29,1	27,7	27,5
Нідерланди	18,1	19	21,6	22,3	22
Німеччина	6,3	5,2	5,2	5,4	5,2
Польща	2,1	2,1	2	2,9	2,8
Франція	3,9	4	3,3	2,7	2,9
Швейцарія	3,4	4,3	4,9	4,6	4,8
США	2,1	2,2	2	1,7	1,5

Дані таблиці. 2.2 показують, що у 2019 році найбільше надходжень було з Кіпру (30,8%) та Нідерландів (19%). З іншого боку, у 2020 році частка інвестицій з Кіпру дещо знизилася, а частка інвестицій з Нідерландів зросла. Також можна помітити тенденції зростання інвестицій з Великої Британії та Швейцарії.

Також можна звернути увагу на те, що дещо зростають інвестиції з Польщі, Франції та інших країн (21,9%).

Проте європейські країни не прагнуть залучати великі кошти в економіку України (рис. 2.1).

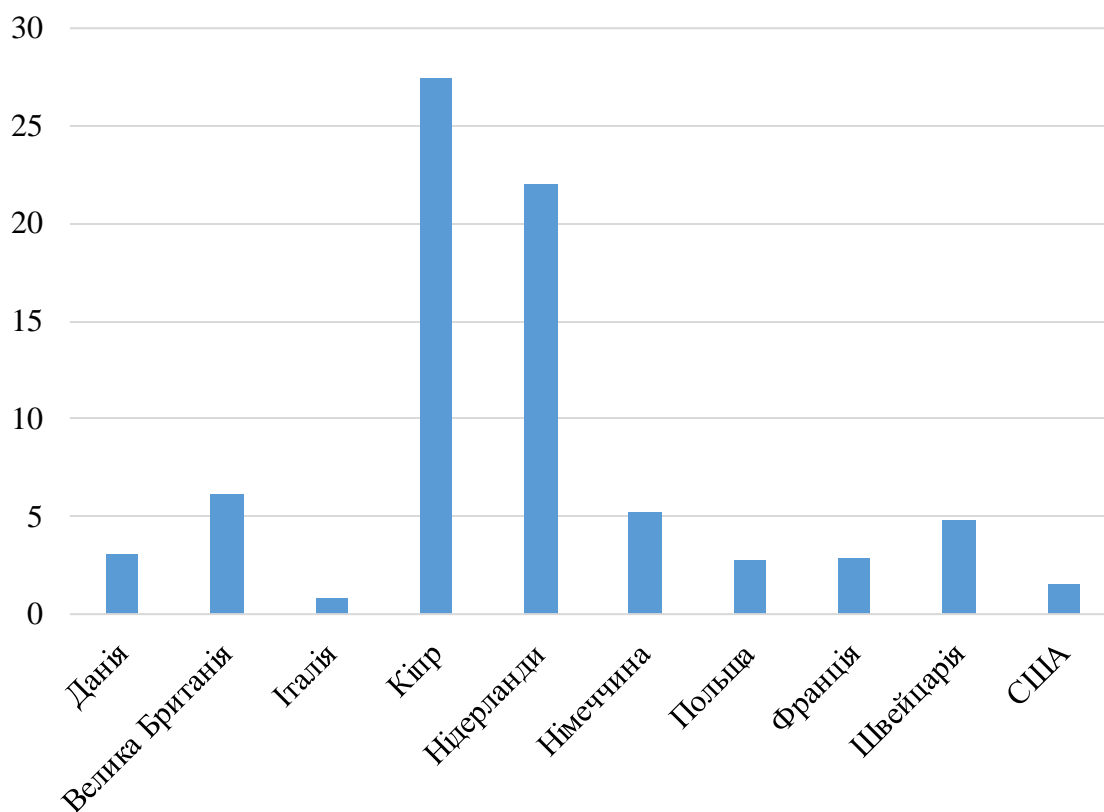

Рис. 2.1. Структура прямих іноземних інвестицій в економіку України (за країнами світу, 2022 рік) [12]

Згідно з даними Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки», капітальні інвестиції в агропродовольчі сектори економіки за січень-вересень 2021 року склали 48,8 млрд грн, з них у сільське господарство – 33,3 млрд грн (це на 13 % більше, ніж за відповідний період 2020 року).

Якщо дивитися на індекс росту за видами діяльності, то маємо наступні показники:

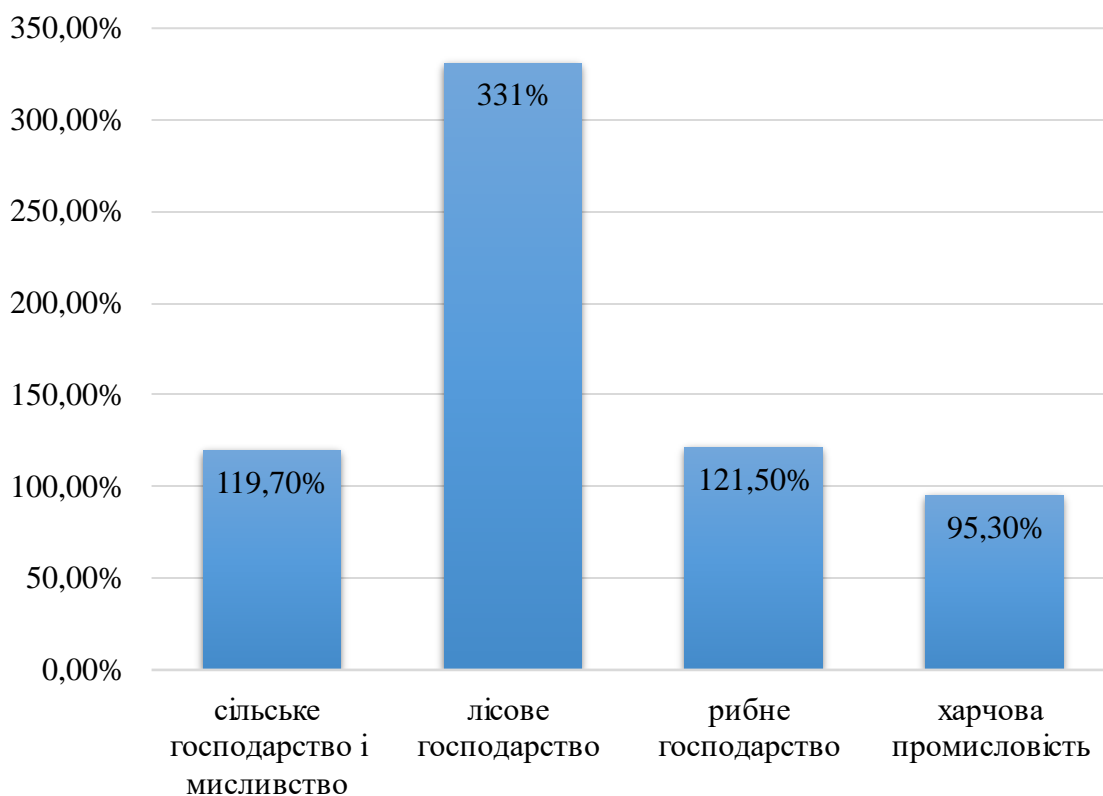

Рис. 2.2. Індекс росту за видами діяльності [4]

Як свідчать розрахунки науковців, темпи зростання капітальних інвестицій в аграрних секторах економіки протягом 9 місяців минулого року в 2,2 рази перевищили темпи зростання капіталовкладень у вітчизняну економіку в цілому.

Якщо подивитися на ділову активність інвесторів, то за попередніми оцінками інвестиційного порталу InVenture, у 2021 році в Україні в секторі сільського господарства та агробізнесу обсяг здійснених та анонсованих угод злиття та поглинань (M&A) досяг 234 млн дол США [51].

За обсягами інвестицій попереду аграрного сектору економіки стояли ІТ сектор, будівництво, нерухомість та металургія, а за кількістю угод с/г сектор посів упевнено друге місце з 19 угодами.

Зазначимо також, що в сільському господарстві України нині працюють такі іноземні компанії, як Fromageries Bel, Louis Dreyfus, AgroFeed Kft., Limagrain, Grain Alliance, Glencore Agriculture Limited, Risoil S.A., Vaderstad, Sierenz [17].

Хотілося б також згадати про такий ключовий в контексті інвестицій фактор, як земельна реформа.

В Україні придатними для розвитку агропідприємництва є 43 млн га землі, використовується майже 32 млн га, з яких близько 24 млн га – на умовах оренди [15].

30 найбільших агрохолдингів орендують до 5 млн га угідь.

Отже, залучення інвестицій, їх достатнє надходження сприятимуть розвитку економіки країни. А оскільки сільське господарство є однією з провідних галузей, пріоритетним напрямом держави має стати активізація інвестиційної діяльності саме у даній сфері. Уповільнення обсягів інвестування зумовлене погіршенням загального інвестиційного клімату країни, що стало наслідком негативної дії низки причин, зокрема війни розв'язаної Російською Федерацією.

2.2. Тенденції розвитку сільського господарства

У контексті прогнозування інвестиційну забезпеченість сільського господарства пропонується розглядати одночасно:

1) як результат багатьох внутрішніх (галузева структура та ефективність) і зовнішніх факторів (кон'юнктура ринку, кредитування, державна підтримка, іноземні інвестиції);

2) фактор, що забезпечує одну з найважливіших умов розвитку промисловості — можливість відтворення всіх факторів виробництва.

Для оцінки ефективності інвестиційного забезпечення сільського господарства доцільно використовувати валову додану вартість (ВДВ), а не обсяг виробництва сільськогосподарської продукції [54].

Відповідно до Системи національних рахунків (СНС'93) [51] та Європейської системи національних і регіональних рахунків (ESA95) [55], валова додана вартість для кожного сектора економіки розраховується як різниця між валовим випуском і проміжним споживанням на базові ціни.

ВДВ в аграрному секторі відображає додаткову вартість, створену в процесі виробництва, і забезпечує можливість відтворення землі, праці та капіталу. Використання ВДВ як показника ефективності інвестиційного забезпечення є важливим методичним засобом прогнозування розвитку сільського господарства.

На основі визначених бета-коефіцієнтів та кореляційної матриці коефіцієнт детермінації розкладено на окремі фактори та визначено їх істотний вплив на рівень інвестиційної забезпеченості (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Показники міцності взаємозв'язку та результати ранжування впливу окремих факторів на інвестиційне забезпечення сільського господарства

України [48]

Фактори	Бета-коефіцієнти	Коефіцієнти кореляції	Частка окремих факторів, %	Рейтинг
x1 - рівень рентабельності, %;	0,46717	0,860326	24,766	2
x2 - кредитування на 1 га, грн.;	0,409547	0,785789	19,830	3
x3 - державна підтримка на 1 га, грн.;	0,605809	0,958334	35,774	1
x4 - прямі іноземні інвестиції в сільське господарство на 1 га, дол.	0,373757	-0,85239	19,631	4
Всього	*	*	100	*

Найбільший вплив на розмір інвестицій на одиницю земельної площі має державна підтримка, найменший - вартість іноземних інвестицій. Розроблена

економетрична модель є адекватною та може бути використана для прогнозування рівня інвестиційного забезпечення сільського господарства.

Прогноз виконано на основі дослідження трендових моделей часових рядів факторів шляхом побудови математичної функції вирівнювання часових рядів для кожного фактору. Для цього використовуються лінійні, логарифмічні, поліноміальні та експоненціальні математичні функції. Вибір певної математичної функції для екстраполяції та відбір найбільш адекватної з них здійснено, по-перше, за економічним змістом чинника в динаміці, по-друге, за точністю апроксимації (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Прогноз рівня інвестиційного забезпечення сільського господарства України за екстраполяцією факторів за 2020 - 2024 рр. [48]

Фактори	2021	2022	2023	2024
рівень рентабельності, %;	49,7	52,96	56,21	59,46
кредитування на 1 га, грн.;	2089	2223	2360	2491
державна підтримка на 1 га, грн.;	939	999	1063	1131
прямі іноземні інвестиції в сільське господарство на 1 га, дол.	15,24	15,03	14,83	14,65
Інвестиції на 1 га, грн	2496	2783	3081	3391

За реалістичним сценарієм зростання інвестиційного забезпечення сільського господарства у 2021 - 2024 роках могло б становити 25,7%. Це потребує щорічного підвищення норми рентабельності на 0,7 в.п., кредитування 1 га на 35 грн., державної підтримки на 40 грн. За песимістичним сценарієм інвестиційна забезпеченість може скоротитися на 6,5% за умови збереження рівня кредитування та державної підтримки галузі на рівні 2017 року.

Далі ми спрогнозуємо рівень розвитку сільського господарства. Результати прогнозування наведені в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Прогноз валової доданої вартості в сільському господарстві України на 1 га на 2021 - 2025 рр. [48]

Сценарії	2021	2022	2023	2024	2025
Оптимістичний	11803	12990	14222	15503	16834
Реалістичний	9081	9523	9961	10395	10827
Песимістичний	7305	7307	7317	7141	6977

Визначено, що за оптимістичним сценарієм ВДВ у сільському господарстві на 1 га за 2021 - 2025 роки зросте на 42,6%, за реалістичним - на 19,2%. За песимістичним прогнозом скорочення ВДВ у сільському господарстві на одиницю площі становить 4,5%.

На підставі даних табл. 2.2 та 2.3 розраховано прогнозну вартість інвестицій та валової доданої вартості в сільському господарстві України (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Прогноз інвестицій та валової доданої вартості в сільському господарстві України на 2020 - 2025 рр. [48]

Прогнозні значення інвестицій у сільське господарство, млрд. грн					
Сценарії	2021	2022	2023	2024	2025
Оптимістичний	92,1	103,5	115,5	127,8	140,7
Реалістичний	65,8	70	74,3	78,5	82,6
Песимістичний	48,6	48,6	48,7	47	45,4
Прогнозні значення ВДВ у сільському господарстві, млрд. грн					
Сценарії	2021	2022	2023	2024	2025
Оптимістичний	487,9	538,9	590,1	643,2	698,4
Реалістичний	376,8	395,1	413,3	431,3	449,2
Песимістичний	303,1	303,2	303,6	296,3	289,5

Визначено, що інвестиції в сільське господарство на рівні 66-83 млрд грн на рік забезпечать щорічний приріст ВДВ у сільському господарстві на 0,78%;

інвестицій на рівні 92-140 млрд грн - на 1,61% відповідно. Результати проведених досліджень підтверджують результати, отримані Інститутом аграрної економіки ННЦ. За оцінками вчених, потреба в інвестиціях в оновлення основних фондів на рівні 10% їх вартості (рівень відтворення) становить 73-75 млрд. грн.; на рівні 15% (технічна модернізація) - 110 млрд грн; на рівні 20% (інноваційна модернізація) - 150 млрд грн [48].

Отже, незважаючи на військовий стан в Україні який погіршив інвестиційний клімат в сільськогосподарському секторі, розроблені методичні засади прогнозування рівня інвестиційного забезпечення можна вважати достатньо обґрунтованими та використовувати при прогнозуванні показників інвестиційного забезпечення сільського господарства з урахуванням параметрів його розвитку.

2.3. Шляхи залучення іноземних інвестицій в сільське господарство України

Як вже було визначено, іноземні інвестиції грають дуже велику роль в розвитку нашої країни. До основних проблем, які перешкоджають залученню іноземних інвестицій в Україну, належать:

- 1) політична та економічна нестабільність;
- 2) недосконале та змінне законодавство,
- 3) відсутність належної інфраструктури;
- 4) низькі можливості збуту продукції всередині країни через низький рівень доходів населення.

На нашу думку, корупцію можна віднести до правової сфери ризику іноземних інвестицій у сільське господарство; незахищеність прав власності, рейдерство; централізація влади, тобто нездатність регіонів конкурувати у сфері залучення інвестицій; примушування бізнесу покривати фінансові проблеми регіону під приводом його участі у вирішенні соціальних питань; тиск на бізнес

з боку влади; неврегульованість питання державно-приватного партнерства; часті зміни законодавства, невиконання законів; незавершеність законотворчого процесу та неможливість реалізації прийнятих законів [21].

Економічні ризики включають монополізацію економіки; низька платоспроможність значної частини населення; низький попит на внутрішньому ринку; низький попит на зовнішніх ринках; низький рівень ділової активності; залежність виробництва від тимчасових коливань попиту; залежність виробництва від природних ресурсів; тінізація економічних відносин [12].

До фінансових ризиків належать податкове навантаження та дефіцит державного бюджету, високі кредитні ставки, неповернення ПДВ [15].

Політична нестабільність може бути пов'язана з іншими, не менш значущими факторами, що стримують іноземні інвестиції в сільське господарство; безробіття; низька кваліфікація випускників спеціальностей менеджменту та маркетингу; брак часу та фінансових ресурсів для підвищення кваліфікації працівників на підприємствах; низький рівень володіння молоддю іноземною мовою; слабкий розвиток інфраструктури; погана екологічна ситуація [22].

Між тим, за словами Л.О. Чіп, існує багато інших негативних факторів, які знижують інвестиційну привабливість аграрного сектору України, насамперед, до них належать низький рівень захисту прав землевласників та землекористувачів, недостатнє наповнення кадастрового реєстру та реєстру актів власності, низка невідповідностей між ними, створення інфраструктури, вантажні перевезення [42].

Навесні 2020 року Верховна Рада України ухвалила закон про відкриття ринку землі, який дозволяє фізичним особам та українським підприємцям, купувати та продавати землю. Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо передачі земель сільськогосподарського призначення» від 31.03.2020 № 552-ІХ (далі – Закон) [7] внесено зміни до Земельного кодексу України, які стосуються набуття права

власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення, тобто можливість вчинення правочинів з продажу таких земель.

Так, змінами, внесеними до статті 130 Земельного кодексу, визначено перелік осіб, які можуть набувати права власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення, а також визначено, хто не має такого права. Так, «іноземцям, особам без громадянства та юридичним особам забороняється набувати частки у статутному (складеному) капіталі, частки, паї, участь в юридичних особах (крім статутних (складених) капіталів банків), які є власниками земель сільськогосподарського призначення. Цей абзац втрачає чинність за умови та з дня ухвалення рішення, зазначеного в абзаці восьмому цієї частини» [13, 32]. Подібні права визначають також умови набуття права власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення юридичними особами, створеними та зареєстрованими відповідно до законодавства України, учасниками (засновниками) або кінцевими бенефіціарними власниками яких є особи, які не є громадянами України.

Даний закон передбачає поступове впровадження ринку землі:

З 1 липня 2021 року с/г землі можуть купувати лише фізичні особи-громадяни України і не більше 100 га в одні руки.

З 1 січня 2024 року це право отримають також і юридичні особи-резиденти. При цьому площа придбаної земельної ділянки не повинна перевищувати 10 тис. га.

Потенційних ефектів від цього може бути багато:

- 1) Приплив інвестицій, як внутрішніх та зовнішніх.
- 2) Розвиток банківського сектору шляхом кредитування угод придбання с/г землі та кредитуючи реальний сектор під заставу нового активу.
- 3) Розширення інфраструктури та матеріально-технічного забезпечення господарств
- 4) Розвиток переробної промисловості.
- 5) Розвиток малих господарств, а також виробників багаторічних культур.
- 6) Зменшення обсягів неофіційного обробітку землі.

Але суттєвою перешкодою для приходу інвестицій в український агросектор вважаємо брак відповідної інфраструктури, складність оформлення угод про продаж землі, відсутність необхідної інформації щодо наявності земельних ділянок у електронних реєстрах, тощо.

Безумовно, що повністю оцінити ефективність земельної реформи можна буде лише після 2024 року. Тоді ми й побачимо, яка кількість інвесторів зацікавляться агросектором.

Проте, незважаючи на негативні чинники, необхідно покращувати партнерство та розвивати залучення інвестицій у сільське господарство.

Інвестиційної підтримки шукають насамперед державні сільськогосподарські підприємства, підприємства приватної форми власності з широким колом учасників, фермерські господарства. Інвестиції потрібні аграрному сектору та державі загалом для відновлення родючості ґрунтів, забезпечення продовольчої безпеки країни, соціального захисту та забезпечення нормальних умов проживання сільського населення.

Потрібні інвестиції для переоснащення виробництва, реконструкції підприємств, будівництва ферм, ангарів і складських систем, що сприятиме збільшенню обсягів виробництва та підвищенню продуктивності праці, сприятиме розвитку соціальної сфери та інфраструктури.

Сьогодні зрошення сільськогосподарських угідь стає актуальною проблемою, адже відсутність опадів, безсніжні зими впливають на зниження врожаю, тому інвестиції в оснащення земель зрошувальними системами наразі є необхідністю.

Залучення іноземного капіталу в аграрний сектор має ряд суттєвих переваг (рис. 2.3).

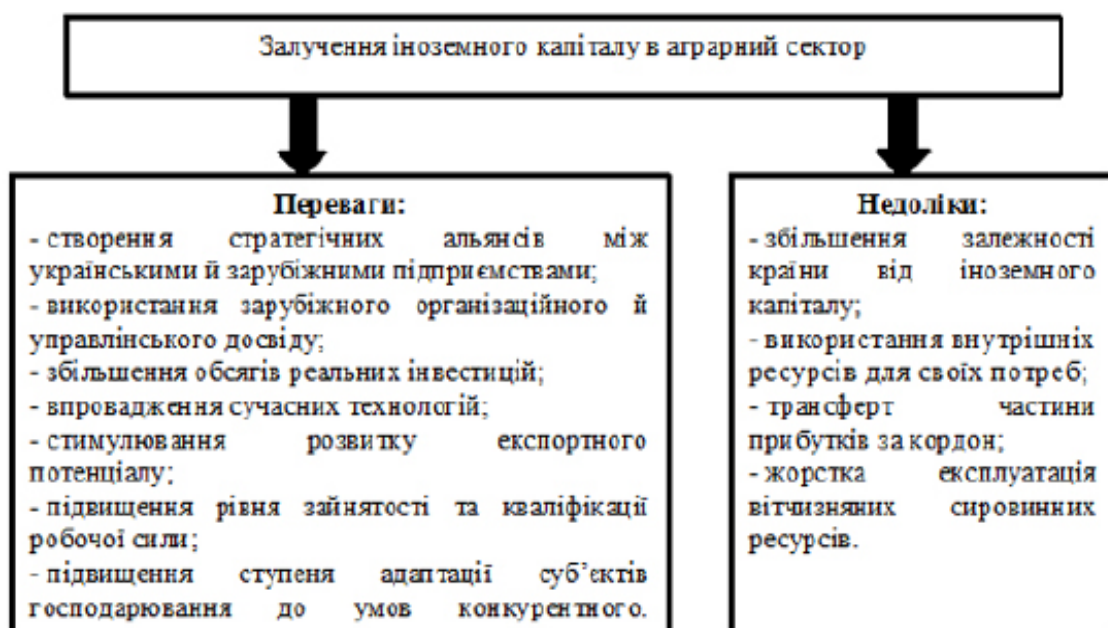

Рис. 2.3. Переваги та недоліки залучення іноземного капіталу в сільське господарство [21]

Зокрема, створення стратегічних альянсів між українськими та іноземними підприємствами, збільшення обсягів реальних інвестицій, підвищення рівня зайнятості та кваліфікації робочої сили тощо.

З метою підвищення рівня інвестиційної діяльності в сільському господарстві запропоновано напрями їх активізації (табл. 2.7). Тільки комплексний підхід до вирішення існуючих проблем може вивести Україну в світові лідери з виробництва сільськогосподарської продукції.

Таблиця 2.7

Напрями активізації інвестиційної діяльності

Напрямок	Результат
Перегляд нормативно-правових актів, що регулюють інвестиційну діяльність та галузь сільського господарства	Забезпечення відповідності й чіткого визначення деяких дефініцій у законодавчих актах, розширення прав іноземних і вітчизняних інвесторів, захист розміщення прямих іноземних інвестицій, запобігання виникненню непередбачених ризиків та суперечливих ситуацій

Таблиця 2.7 - продовження

Контроль діяльності антикорупційних організацій	Створення прозорого бізнесу, вихід із тіньової економіки, як наслідок – підвищення довіри іноземних інвесторів
Створення функціональної аграрної біржі	Поліпшення аграрного ринку і відносин його учасників, тобто здійснення земельних та товарних торгів, як наслідок – поліпшення кон'юнктури аграрного ринку
Заміна застарілої та непродуктивної техніки	Автоматизація виробництва, підвищення продуктивності праці персоналу, збільшення обсягів виробництва продукції та підвищення рентабельності підприємств
Страхування ризиків	Активізація інвестування галузі, тобто приплив прямих іноземних та вітчизняних інвестицій, що, своєю чергою, позитивно відображається на продуктивності та модернізації підприємств
Зниження податкового тиску (гнучкі податки)	Збільшення кредитування підприємств, перегляд ціноутворення, що веде за собою зниження собівартості продукції, впровадження інвесторами інноваційних проєктів
Забезпечення державної підтримки сільгоспвиробників	Розвиток ринку сільськогосподарської продукції шляхом збільшення його учасників

Звісно, для того, щоб відкрити ринок землі в тому вигляді, в якому він сьогодні діє в цивілізованих країнах Європи, потрібно докласти чимало зусиль. Система має працювати прозоро за допомогою аукціонів і не мати корупційної складової. Велике значення має ефективність українського законодавства та судів. Навіть після того, як ринок землі запрацює, мають бути скоординовані дії між реєстрами та установами в правовому полі. Проаналізовані зміни можуть

стати поштовхом для подальшого розвитку економіки держави, але за умови подолання корупції та налагодження роботи чесних, безпристрасних судів.

Також вже зараз державі слід розпочинати діалог з українським бізнесом, дослухатися до його пропозицій, змінювати законодавство (насамперед, податкове), запроваджувати систему стимулів для тих чи інших категорій агровиробників. Лише тоді ми можемо очікувати, що в сільське господарство прийдуть потужні інвестиції, і замість сировини наші підприємці експортуватимуть за кордон продукцію переробних підприємств.

Висновки до розділу 2

Залучення інвестицій та їх достатнє надходження сприятиме розвитку економіки країни. А оскільки сільське господарство є однією з провідних галузей, то пріоритетним напрямком діяльності держави має стати активізація інвестиційної діяльності у цій сфері.

У результаті аналізу динаміки іноземних інвестицій у сільське господарство встановлено, що обсяги інвестованих коштів з кожним роком збільшуються, але темпи їх зростання суттєво зменшуються.

Під час дослідження обсягів прямих іноземних інвестицій визначено найбільші країни-інвестори в сільське господарство. Найбільший внесок зробив Кіпр, за ним йдуть Німеччина, Данія, Велика Британія та Польща.

Незважаючи на військовий стан в Україні який погіршив інвестиційний клімат в сільськогосподарському секторі, розроблені методичні засади прогнозування рівня інвестиційного забезпечення можна вважати достатньо обґрунтованими та використовувати при прогнозуванні показників інвестиційного забезпечення сільського господарства з урахуванням параметрів його розвитку.

Уповільнення обсягів інвестування зумовлене погіршенням загального інвестиційного клімату країни, що стало наслідком негативного впливу низки

причин, тому запропоновано напрями поживавлення інвестиційної діяльності в галузі вирішення цієї проблеми.

З метою підвищення рівня інвестиційної діяльності в сільському господарстві запропоновано напрями їх активізації. Тільки комплексний підхід до вирішення існуючих проблем може вивести Україну в світові лідери з виробництва сільськогосподарської продукції: перегляд нормативно-правових актів, що регулюють інвестиційну діяльність та галузь сільського господарства; контроль діяльності антикорупційних організацій; створення функціональної аграрної біржі; заміна застарілої та непродуктивної техніки; страхування ризиків; зниження податкового тиску (гнучкі податки); забезпечення державної підтримки сільгоспвиробників.

ВИСНОВКИ

Іноземні інвестиції є капітальними коштами, вивезеними з однієї країни та вкладені у різні види підприємницької діяльності за кордоном з метою одержання підприємницького прибутку або відсотка. Запропоноване визначення на відміну від інших включає крім матеріальних (фінансових, сировинних, матеріально-технічних, трудових, інформаційних ресурсів), ще й нематеріальні активи (права, ліцензії, технології, навички, умови виробництва та ін.), а також враховує те, що наміри інвесторів можуть бути спрямовані на досягнення, як економічних, соціальних, екологічних, і інших цілей.

Суб'єктами іноземних інвестицій можуть бути іноземні юридичні особи, іноземні організації, які не є юридичними особами, іноземними фізичними особами, особами без громадянства, міжнародними організаціями, іноземними державами.

Інвестиції можна класифікувати за різними критеріями: організаційними формами, об'єктами інвестиційної діяльності, характером участі в інвестуванні, видах власності на ресурси. Зокрема, за формою іноземні інвестиції поділяються на державні, приватні, міжнародні організації, недержавні організації, змішані.

Великий вплив на діяльність сільськогосподарських підприємств та їх ресурсний потенціал має залучення різних форм інвестування. Від правильності роботи апарату управління залежить ефективність використання отриманих інвестицій. Позитивний кінцевий результат у сільському господарстві в сучасних економічних умовах значною мірою залежить від забезпеченості сучасними машинами та механізмами, які б скоротили час на обробіток землі, посів, збирання врожаю, догляд за тваринами, тому необхідно інвестувати, перш за все, перш за все в технічному оснащенні, яке суттєво наблизить можливості вітчизняних сільгоспвиробників до іноземних.

Розвиток аграрного сектору країни може забезпечити розвиток економіки в цілому. Для його розвитку необхідно зробити декілька першочергових кроків, які допоможуть країні вийти на світовий ринок як глобального партнера з

експорту сільськогосподарської продукції: - спрямування інвестицій на переоснащення основних засобів, які вже фізично застаріли; - впровадження інновацій у виробництво для прискорення виробництва та підвищення його якості; - збільшення виробничих потужностей; - створення та розвиток нових форм підприємницької діяльності.

Залучення інвестицій та їх достатнє надходження сприятиме розвитку економіки країни. А оскільки сільське господарство є однією з провідних галузей, то пріоритетним напрямком діяльності держави має стати активізація інвестиційної діяльності у цій сфері.

У результаті аналізу динаміки іноземних інвестицій у сільське господарство встановлено, що обсяги інвестованих коштів з кожним роком збільшуються, але темпи їх зростання суттєво зменшуються.

Під час дослідження обсягів прямих іноземних інвестицій визначено найбільші країни-інвестори в сільське господарство. Найбільший внесок зробив Кіпр, за ним йдуть Німеччина, Данія, Велика Британія та Польща.

Розроблені методичні засади прогнозування рівня інвестиційного забезпечення можна вважати достатньо обґрунтованими та використувати при прогнозуванні показників інвестиційного забезпечення сільського господарства з урахуванням параметрів його розвитку.

Уповільнення обсягів інвестування зумовлене погіршенням загального інвестиційного клімату країни, що стало наслідком негативного впливу низки причин, тому запропоновано напрями пошуків вирішення інвестиційної діяльності в галузі вирішення цієї проблеми.

З метою підвищення рівня інвестиційної діяльності в сільському господарстві запропоновано напрями їх активізації. Тільки комплексний підхід до вирішення існуючих проблем може вивести Україну в світові лідери з виробництва сільськогосподарської продукції: перегляд нормативно-правових актів, що регулюють інвестиційну діяльність та галузь сільського господарства; контроль діяльності антикорупційних організацій; створення функціональної аграрної біржі; заміна застарілої та непродуктивної техніки; страхування ризиків;

зниження податкового тиску (гнучкі податки); забезпечення державної підтримки сільгоспвиробників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз інвестиційної діяльності у сільському господарстві України та визначення напрямів її активізації URL: http://bses.in.ua/journals/2020/52_2_2020/6.pdf (Last accessed: 21.03.2023).
2. Безп'ята І.В. Особливості залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки // Економіка і суспільство. — 2016. — Вип. № 4. — С. 67—71.
3. Бондаренко О.О., Нижник К.С. Залучення іноземних інвестицій як джерело економічного зростання / О.О. Бондаренко, К.С. Нижник // Вісник КНУТД. — 2014. — №3 — С. 88—95.
4. Бурлака Н.І. Розвиток інвестиційної діяльності підприємств України. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 8. С. 37-44
5. Василиця О. Б. Іноземне інвестування: загрози економічній безпеці України. Економіко-правовий часопис. 2016. Вип. 1. С. 12-22
6. Вашингтонська Конвенція 1965 року про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060/
7. Венгуренко Т.Г., Плахотнюк В.В. Аналіз інвестиційної привабливості України. Бізнес-інформ. 2020. № 4. С. 103–111. - URL: <http://www.businessinform.net>
8. Гаврилюк О.В., Дольний Ю.З. Причини та напрямки впливу прямих іноземних інвестицій на економіку приймаючої країни. Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наук. праць. Вип. 820. Економіка. 2019. С. 18-25.
9. Григор'єв О. Ю. Перспективні напрями інвестування в українську економіку / О. Ю. Григор'єв, І. М. Вовчанська, О. З. Микитин // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. — Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. — Том 1. — № 2. — С. 70–76.

10. Гура А. О. Інвестиційний клімат в Україні: сучасний стан та напрями покращення. Економіка. 2015. № 15. С. 188–196.
11. Готра В.В. Сучасний стан, фактори забезпечення та напрями активізації інвестиційної діяльності у сфері сільського господарства. Актуальні проблеми економіки. 2015. № 6(168). С. 114–121
12. Дослідження інвестиційного клімату АПК України URL: <file:///D:/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8/11280-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-22402-1-10-20211115-2.pdf> (Last accessed: 21.03.2023).
13. Закон України «Про інвестиційну діяльність» № 1560-ХІІ від 18.09.1991. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
14. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>
15. Захарчук О. Залучити капітал [Електронний ресурс] / О. Захарчук // Агромаркет. — 2018. — № 16. — Режим доступу : <http://www.agrotimes.net/journals/article/zaluchiti-kapital>.
16. Заха Д. Ціна відкритості: який вплив прямих іноземних інвестицій на економіку України. Економіка. Серпень, 2018. Режим доступу: <https://voxukraine.org/uk/tsina-vidkritosti-yakij-vpliv-pryamih-inozemnih-investitsij-na-ekonomiku-ukrayini/> (дата звернення 01.05.2020).
17. Інвестиційний портал InVenture URL: https://inventure.com.ua/investments?filter%5Battr_16%5D%5B0%5D=0&region=&filter%5Battr_10%5D=&price1=&price2=
18. Льчук В., Шпомер Т. Інноваційно-інвестиційна діяльність АПК: сучасний стан і проблеми розвитку. Agricultural and Resource Economics. 2017. Vol. 3. № 1. Р. 108–118. URL : <http://www.are-journal.com>.

19. Ільїна А. О. Роль держави в організації інституційних відносин на інвестиційному ринку / А. О. Ільїна // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2017. - Вип. 14(1). - С. 115-121. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2017_14%281%29_25
20. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року. URL: <http://minagro.gov.ua/node/16822> (дата звернення: 13.05.2020).
21. Калашніков А. О. Теоретико-методичні та практичні засади інвестиційного забезпечення розвитку аграрного сектору : монографія / А. О. Калашніков. — Харків : ФОП Панов А. М., 2016. — 171 с.
22. Калашнікова Т. В. Інвестиційне забезпечення розвитку аграрного сектору економіки / Т. В. Калашнікова // Економіка АПК. — 2009. — № 8. — С. 79—84.
23. Кісіль М.І. Інвестиційне забезпечення розвитку сільського господарства. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2018. С. 76—80.
24. Лупенко Ю. О. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку сільського господарства України / Ю. О. Лупенко, О. В. Захарчук // Економіка АПК. — 2018. — № 11. — С. 9—18.
25. Маркевич К. Хто і як інвестує в Україну. Центр Розумкова. Режим доступу: <http://razumkov.org.ua/statti/khto-i-iaak-investuie-v-ukrainu> (дата звернення 08.07.2020).
26. Міжнародний центр перспективних досліджень. Перспективні дослідження підготовлено Консорціумом Flemings/SARS. 2017. №11. С.25-36.
27. Малько К. С.. Іноземний капітал: його сутність та функції. Глобальні та національні проблеми економіки. — 2016. — Вип. 9. С. 9-13. — URL: <http://global-national.in.ua/archive/9-2016/03.pdf>

28. Міжнародні інвестиції, їх систематизація та особливості. Міжнародні економічні відносини: підручник / за ред.. А.П. Голікова, О.А. Довгаль. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – 464 с. – URL: https://pidru4niki.com/85260/ekonomika/mizhnarodni_investitsiyi_sistematizatsiya_osoblivosti
29. Назаренко І.М. Аналіз інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств регіонів України // Проблеми економіки. — 2015. — № 4. — С. 136— 143.
30. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 13.05.2020).
31. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 20 жовтня 2019 року № 1560-ХІІ. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення: 13.05.2020).
32. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення : Закон України від 31 березня 2020 року № 552-ІХ. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1 (дата звернення: 13.05.2020).
33. Пащенко О.В. Інвестиційні стратегії країн в умовах регіоналізації міжнародної торгівлі: дис. ... канд. екон. наук за спец. 08.00.02; Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара. Дніпро, 2018. 268 с
34. Сільське господарство в Україні URL: <https://dlf.ua/ua/silske-gospodarstvo-v-ukrayini/> (Last accessed: 21.03.2023).
35. Система національних рахунків : методологічні пояснення [Електронний ресурс] / Держстат України. — 2005. — Режим доступу : http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/vvp/metod_nr.htm.
36. Спаський Г.В. Інвестиційна привабливість сільського господарства. Економіка АПК. 2018. № 2. С. 30–36

- 37.Савельєв Є.В. Пріоритети у реформуванні української економіки. Економіка України. 2015. № 5. С. 79–89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2015_5_8 (дата звернення: 13.05.2020).
- 38.Самотоєнкова О.В. Економічна статистика : навчальний посібник. Одеса : ОДЕУ, 2019. 182 с.
- 39.Статистичний щорічник України за 2019 рік. Київ : Держстат України, 2020. 660 с.
- 40.Стратегічні напрями інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / Ю.О. Лупенко, М.Я. Дем'яненко, М.І. Кісіль [та ін.]; за ред. Ю.О. Лупенка та М.І. Кісіля. — К.: ННЦ ІАЕ, 2012. — 66 с.
- 41.Татарульєва А.О. Вплив іноземного інвестування на економічний розвиток країни / Причорноморські економічні студії. – 2016. – Вип. 4. – С. 29-34. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2016_4_8.
- 42.Чіп Л.О. Особливості інвестиційного клімату в Україні. Вісник Полтавської державної аграрної академії. 2018. № 3. С. 142–146.
- 43.Чернишев В.Г. Окара Д.В., Ковальова І.Л. Сучасний стан іноземного інвестування в сільське, лісове та рибне господарства за регіонами України. Агросвіт. 2019. № 21. С. 36–46.
- 44.Чернишова Л.О. Особливості залучення та стимулювання іноземного інвестування в Україні / Л.О. Чернишова, В.В. Сазанова // Бізнес Інформ. — 2013. — № 2. — С. 87—90.
- 45.Филюк Г., Піменова О. Зарубіжний та вітчизняний досвід державної підтримки сільськогосподарських виробників. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка. Випуск №5 (170), 2015 р. – с.6-10. DOI: [dx.doi.org/ 10.17721/1728-2667.2015/170-5/1](https://doi.org/10.17721/1728-2667.2015/170-5/1)
- 46.Харчук С. А. Стан інвестиційної діяльності підприємств України в умовах економічної нестабільності. Журнал «Економіка та держава». 2020. №1. С. 66- 72.

47. Яковлєва-Мельник Н. Г. Іноземний інноваційний капітал як фактор розвитку економіки України / Н. Г. Яковлєва-Мельник // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Проблеми економіки та управління. — Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. — № 4. — С. 75–80.
48. T. V. Kalashnikova, Z. Wilimowska, A. O. Kalashnikov, & L. O. Scolotii. (2021). ПРОГНОЗУВАННЯ РІВНЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 4(31), 262–269. <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v4i31.190914>
- 49.5 способів інвестувати в сільське господарство України та світу URL: <https://special.minfin.com.ua/ua/sicapital/investyciyi-v-silске-hospodarstvo> (Last accessed: 21.03.2023).
50. Brautigam, Deborah. Africa's Eastern promise: What the West can learn from Chinese investment in Africa // *Foreign Affairs*. — 2010. — 5 Jan
51. Cai Z. Econometric Modeling and Economic Forecasting / Z. Cai, H. Hong, S. Wang // *Journal of Management Science and Engineering*. — 2018. — № 3 (4). — № 179—182. <https://doi.org/10.3724/SP.J.1383.304010>
52. Don Clark P., Hihgfill J., De O. Campino J., Rehman S.S. FDI, technology spillovers, growth, and income inequality: a selective survey // *Global economy journal*. — 2011. — Vol. 11. — Issue 2, article 1. — P. 1–42.
53. Gładysz B. Modelowanie ekonometryczne. Studium przypadku / B. Gładysz, J. Mercik // Wrocław : Oficyna Wydawnicza PWR, 2007.
54. Hendry D. Forecasting from Structural Econometric Models / D. Hendry, G. E. Mizon // *Discussion paper series*. — 2012. — March 12. — № 597. — Oxford : University of Oxford, Department of Economics.
55. European System of Accounts 1995 [Electronic resource] / InstantKB 2015. — Available at : <https://unstats.un.org/unsd/EconStatKB/KnowledgebaseArticle10236.aspx>.

56. Kisil M. I. Strategic investment directions for the development agriculture of Ukraine / M. I. Kisil // *ЕКОНОМІКА АПК*. — 2015. — № 8. — С. 39—44.
57. Lupenko Yu. O. Investment ensuring for development of integration relations in the agricultural sector of Ukrainian econom [Electronic resource] / Yu. O. Lupenko, A. O. Gutorov, O. I. Gutorov // *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. — 2018. — Vol 4. — № 27. — P. 381—389. — Available at : <http://fkd.org.ua/article/view/154221/153935>.
58. World Investment Report 2020 [English]: International Production Beyond the Pandemic. UNITED NATIONS CONFERENCE ON TRADE AND DEVELOPMENT (UNCTAD), 2020, Pp. 268— URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2020_en.pdf